

**NÁMĚTY PRO ZAVÁDĚNÍ
FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ
V MATEŘSKÉ ŠKOLE**

NÁMĚTY PRO ZAVÁDĚNÍ FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Editor

Jana Smolková, Alena Kroupová

Odborný garant

Jana Smolková

Autorský tým projektu FOHO v MŠ

Na sborníku spolupracovaly učitelky a ředitelky zapojených mateřských škol

Sborník byl vytvořen v roce 2021 v rámci projektu Formativní hodnocení v mateřské škole (FOHO v MŠ), registrační číslo CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008128, který byl spolufinancován z Evropských strukturálních fondů a jehož realizaci zajišťoval (VSM, spol. s.r.o., se sídlem: Znojemská 5333/82a, Jihlava, 586 01). Sborník obsahuje základní údaje o zapojených mateřských školách, jejich výstupech a metodické zpracování různých činností, které byly realizované v průběhu projektu v zapojených mateřských školách s popsáním postupů hodnocení a sebehodnocení dětí v souvislosti s formativním hodnocením.

Další sdílení a úpravy materiálu jsou možné za podmínek licence CC BY-SA 4.0 Mezinárodní (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.cs>).

Projekt FOHO v MŠ svými vytvořenými výstupy podporuje pedagogy mateřských škol v jejich snaze zavádět a uplatňovat ve své práci formativní hodnocení.

Jazyková redakce

Kateřina Vágnerová

Grafická úprava

Kateřina Vágnerová

Obsah:

1. Úvod	3
2. Kdo byl v projektu zapojený a přínos projektu pro učitelky	3
2. 1. Seznam center CKP a zapojených MŠ, které se projektu účastnily	3
2. 2. Autentická vyjádření některých učitelek. Co mi projekt přinesl do profesního života, co jsem se naučila?	4
3. DESATERO	4
3.1. Co je DESATERO	4
3.2. DESATERO k tisku	5
4. Praktická část	6
4.1. Jak pracovat s metodickými kartami	6
4.2. Příklady dobré praxe: Metodické karty	6
O zlém Bacilu a hodném Vitamínu	7
Sněhová brána	11
Na kuchaře	15
Po mé pravé ruce je volné místo	19
Barevná paleta	22
Narozeninový rituál	26
Koronavirus	29
Moje rodina	32
Zavádění třídních pravidel	37
Rozkvetlá louka	39
Co si oblékneme	43
Zamrzlý rybník	45
Milionář	49
Hejbní kostrou	51
Kdo to ťuká na okénko	54
Pokusy s vodou	57
Trůn pro zimní královnu	60
Mám dvě oči na koukání	62
5. Zdroje a doporučená literatura	65

1. Úvod

Vážení čtenáři,
do rukou se vám dostává sborník prací učitelek a ředitelk mateřských škol, které byly zapojené do projektu Formativní hodnocení v mateřské škole. Společně jsme sestavili, popsali několik zajímavých námětů pro vzdělávací nabídku pro děti v mateřské škole. Jedná se různorodé činnosti, při kterých učitelky využívaly základní strategie formativního hodnocení a aktivizující vzdělávací metody specifické pro předškolní vzdělávání. Vždy při tom dbaly na aktivní účast dětí, uplatňování jejich spontánní aktivity, nápadů a plánů s podporou rozvoje kritického myšlení a kreativity tak, aby děti prožívaly radost z učení. Zcela zásadní pro nás všechny bylo vědomí toho, že děti se nejlépe učí hrou a činnostmi, které jsou založeny na přímých zážitcích, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat (RVP PV, str. 8, 2018).

Jana Smolková, odborný garant předškolního vzdělávání

2. Kdo byl v projektu zapojený a přínos projektu pro učitelky

2.1. Centra kolegiální podpory a zapojené mateřské školy a střední škola

Pět center kolegiální podpory, ve kterých se pravidelně každý měsíc po dobu tří let scházeli a společně pracovali zástupci (učitelky a ředitelky) ze čtrnácti mateřských škol a zástupci pedagogů ze střední školy, která připravuje budoucí učitele mateřských škol.

CKP Slaný: MŠ Libušín, MŠ Montessori Slaný

CKP Louny: MŠ Fügnerova Louny, MŠ Slavětín, MŠ Koštice

CKP Teplice: MŠ Kaštánek, MŠ Fráni Šrámka

CKP Ústí nad Labem I.: MŠ Zvoneček, MŠ Kytička, MŠ Skřivánek

CKP Ústí nad Labem II.: MŠ Vojanova, MŠ Větrná, MŠ Motýlek, MŠ Kameňáček

Střední škola AGC a.s., Teplice

Společně jsme se učili...

Společně jsme se navzájem podporovali...

Společně jsme sdíleli nabyté zkušenosti na vícedenních pracovních setkání celého týmu...

Společně jsme vytvořili zajímavé výstupy v podobě videonahrávek s komentáři, námětů realizovaných činností s dětmi a dalších metodických materiálů, které, jak věříme, budou pro ostatní učitele či studenty inspirací.

2.2. Autentická vyjádření některých učitelek zapojených v projektu.

Co mi projekt přinesl do profesního života, co jsem se naučila?

„Tři roky podpory v mé každodenní práci s dětmi...“

„Výraznou motivaci něco změnit v mé dosavadní pedagogické práci...“

„Stanovovat si reálné cíle pro rozvoj svého učení...“

„Mnoho nových nápadů, inspirací, zamyšlení se a uchopení profese učitelky za jiný konec...“

„Poznání, jak moc je důležité nejen to, co dětem předáváme, ale hlavně, jakým způsobem jim to předáváme...“

„Uvědomění si, jak fungovat s dětmi „jinak“, respektovat je, nechat je spolu-rozhodovat, učit je hodnotit svoje pokroky...“

„Při sebereflexi u natočených videí s činnostmi dětí jsem mohla odstranit některé své zakořeněné nedostatky...“

„Vidět na dětech to nejlepší a rozvíjet je. Myslet pozitivně a poskytovat dětem pozitivní zpětnou vazbu...“

„Více věřit dětem, pozorovat je a naslouchat jim...“

3. DESATERO

3.1. Co je DESATERO

Chcete mít přehled o zásadních oblastech, které souvisí s formativním hodnocením v mateřské škole? Chcete mít vhled do důležitých kompetencí, které by měl učitel mateřské školy mít, aby mohl zavádět do své práce formativní hodnocení?

Seznamte se s naším DESATEREM:

Přináší přehled deseti zásadních oblastí, které přímo souvisí s problematikou formativního hodnocení. Umožňuje učitelům uvědomit si důležité aspekty související se zaváděním formativního hodnocení do mateřské školy.

Poskytuje učitelům základní informace o tom, na co se při svém profesním rozvoji (dalším vzdělávání nebo rozvoji svých dovedností a znalostí) mají soustředit, aby měli všechny předpoklady pro zavádění formativního hodnocení do své praxe.

1. POUŽÍVÁM RESPEKTUJÍCÍ KOMUNIKACI

Umím dítěti naslouchat, zajímá mě, jak se cítí, reaguji na jeho **potřeby**. Používám **popisný jazyk**, popisuji **konkrétní činnost**, výsledek a chování dítěte, ne dítě. To plní především funkci poznávací. Záměrně se vyhýbám větám typu: „Ty jsi šikulka.“ „Ty jsi popleta.“ Víím, že jsou to tzv. nálepky a že tyto obecné výroky negativně působí na utváření **sebepojjetí dítěte**.

2. UPLATŇUJI PEDAGOGICKÝ STYL POSTAVENÝ NA POZITIVNÍ ZPĚTNÉ VAZBĚ

Dávám dítěti **průběžně zpětnou vazbu**, jak se mu daří. Zaměřuji se na **pozitiva** dítěte, tím posiluji jeho vnitřní motivaci. Uvědomuji si, že mozek se **přirozeně učí** v podmínkách nepřítomnosti ohrožení, smysluplného obsahu, možnosti výběru, přiměřeného času, obohaceného prostředí, spolupráce a okamžité zpětné vazby.

3. VEDU DĚTI K DOVEDNOSTI SEBEHODNOCENÍ

Odkláním se od **bezdělného** hodnocení („to je hezké, ty jsi hodný“) k **záměrnému** - poskytuji dítěti průběžnou zpětnou vazbu s použitím **popisného jazyka**, aby získalo dostatek informací pro své další učení a začalo se postupně učit **sebehodnocení**, to se děti samy nenaučí. Učím je různé formy hodnocení a sebehodnocení - ústní, neverbální (různá gesta, mimika), grafické (např. smajlíci). Uvědomuji si, že ovlivňuji **sebepojjetí** a zdravé **sebevědomí** dítěte.

4. POUŽÍVÁM AKTIVIZUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ METODY

Uplatňuji princip **vzdělávací nabídky** s **aktivní účastí** dětí. Základem je prožitkové učení, situační, kooperativní učení hrou a činnostmi dětí. Důležité jsou **přímé zážitky**, spontánní aktivity, možnost uplatňování **vlastních nápadů** a plánů s podporou rozvoje **kritického myšlení** a **kreativity** tak, aby děti **prožívaly radost z učení**.

5. SEZNAMUJI SE S TEORIÍ FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ

Studuji **odbornou literaturu** a sdílím zkušenosti a poznatky s ostatními učiteli. **Zkouším** různé techniky a **přizpůsobuji** je předškolnímu vzdělávání, konkrétním podmínkám a **konkrétním dětem**.

6. SPOLUPRACUJI S RODIČI

Pravidelně poskytuji rodičům děti **informace o úspěchu a pokroku** jejich dítěte, nečekám na vznik problému, vycházím z pedagogické diagnostiky. Informuji rodiče o současném pohledu na hodnocení dětí, o tom, jak to ve třídě děláme.

7. ZAVÁDÍM PORTFOLIO DÍTĚTE

Dávám **dětem prostor**, aby se při zakládání portfolia významně **podílely** na jeho **podobě a tvorbě** s podporou rodiny. Průběžně s ním pracuji a využívám ho pro **rozvoj dítěte**, ke sledování jeho pokroku, pro sebehodnocení dítěte a pro konzultace s rodiči.

8. STANOVUJI SI PŘIMĚŘENÉ VZDĚLÁVACÍ CÍLE

Umím **plánovat**, stanovovat si vzdělávací cíle, konkretizovat je a pomocí kritérií vyhodnocovat vzdělávací činnosti. Opírám se přitom o RVP PV a ŠVP. Průběžně **vyhodnocuji**, co se dítě konkrétně **naučilo**, jak se mu dařilo, kam se **posunulo**.

9. VYTVÁŘÍM POZITIVNÍ A BEZPEČNÉ KLIMA

Vím, že je důležité vytvářet **pravidla společně** s dětmi. Děti se **podílí** na jejich ztvárnění. Vytvořená a pochopená pravidla **dodržují všichni včetně mě**. S kolegy/yní na třídě uplatňujeme **stejně postupy** a společně **plánujeme** činnosti ve třídě. Zkušenosti sdílím s ostatními kolegy/němi.

10. PROVÁDÍM PEDAGOGICKOU DIAGNOSTIKU

Základní metodou je pro mě cílené **pozorování**, průběžně vedu **záznamy** o dětech a výsledky využívám k jejich dalšímu **rozvoji**. Respektuji **individualitu**, zajímám se o různé osobnostní typologie, různé styly a strategie učení dětí.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1. Jak pracovat s metodickými kartami

Praktická část přináší náměty různorodých činností, zpracovaných do podoby metodických karet, které mohou být inspirací pro ostatní učitele, jak při své práci uplatňovat formativní hodnocení a vést děti k dovednosti sebehodnocení. V každé kartě naleznete komentář k použitým postupům hodnocení a sebehodnocení dětí (z pohledu uplatňování formativního hodnocení) a zkušenosti učitelky z realizace činnosti a její doporučení, co se jí při práci s dětmi osvědčilo. Každá karta obsahuje dílčí cíle, které si učitelka stanovila a očekávané výstupy dle RVP PV. Metodické karty jsou doplněny fotografiemi z realizace činností a jsou dílem autorů jednotlivých karet. V závěru je uveden autor, MŠ ve které byla činnost realizována a centrum kolegiální podpory.

Každá metodická karta má danou strukturu:

- Název
- Věk dětí
- Časová dotace
- Dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje)
- Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)
- Pomůcky
- Popis činností včetně reflexe
- Zkušenosti učitelky z realizace činnosti
- Komentář z pohledu uplatňování formativního hodnocení k hodnocení a sebehodnocení
- Použité zdroje včetně příloh
- Jméno učitelky, která činnost s dětmi realizovala a MŠ

4.2. Příklady dobré praxe

Metodické karty:

1. O zlém Bacilu a hodném Vitamínu
2. Sněhová brána
3. Na kuchaře
4. Po mé pravé ruce je volné místo
5. Barevná paleta
6. Narozeninový rituál
7. Koronavirus
8. Moje rodina
9. Zavádění třídních pravidel
10. Rozkvetlá louka
11. Co si oblékneme
12. Zamrzlý rybník
13. Milionář
14. Hejbní kostrou
15. Kdo to ťuká na okénko
16. Pokusy s vodou
17. Trůn pro zimní královnu
18. Mám dvě oči na koukání

Název činnosti:

O zlém Bacilu a hodném Vitamínu

Věk dětí:

3-6 let

Časová dotace:

35 minut, 40 minut, 15 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních; rozvoj paměti a pozornosti (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)
- Vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu (**Dítě a jeho tělo**)
- Rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit (**Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle**)

Očekávané výstupy:

- Porozumět slyšenému, odpovídat na otázky, učit se nová slova – ptát se na slova, kterým nerozumím (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)
- Rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí (**Dítě a jeho tělo**)
- Zachycovat a vyjadřovat své prožitky – slovně, výtvarně či pohybovou improvizací (**Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle**)

Pomůcky:

Text příběhu, plošné loutky – obličej Vitamín a Bacil, čtvrtky A4, pastelky, fixy, vodové barvy, štětce, temperové barvy, tuš, brčka, ubrusy, kelímky na vodu, semafor – tři barevné kruhy, kartičky se značkami dětí, látkový sáček, červená a zelená kolečka na hlasování, karty s piktogramy realizovaných činností.

Popis činnosti:

V rámci tematického bloku „Naše tělo a zdraví“ jsme pracovali s pohádkou „O zlém Bacilu a hodném Vitamínu“. Pro chvíli společného čtení jsme vytvořili příjemnou a klidnou atmosféru, děti byly pohodlně usazené na koberci v kruhu nebo okolo učitelky. Při čtení jsme pracovali s intonací, hlasovým a mimickým projevem. V průběhu čtení jsem použila plošné loutky (usměvavý obličej, zamračený obličej) a dávala dětem prostor pro jejich spontánní projevy, komentáře či dotazy. Básničky z příběhu (viz příloha) jsme říkaly společně s dětmi a doplnily je jednoduchou pohybovou improvizací (kroužení rukama, výskoky, ruce v bok, otočka aj.).

Následovala společná diskuze o tom, jak to vypadá, když je někdo nemocný, jak se při tom cítí, proč je bacil nebezpečný, jak s ním vitamin zápasí, jak je možné se chránit (mýt si pravidelně ruce, dobře se oblékat, zmínili jsme roušky, proč je lidé nosí), o důležitosti dodržování hygieny a zdravého stravování, že vitamíny jsou hodně v ovoci a v zelenině. Děti měly možnost vyjadřovat svoje osobní zkušenosti s nějakým onemocněním, jak jim při tom bylo, jak se cítily, jak jim chutná ovoce a zelenina, co mají rády, co ne apod. Mluvili jsme také o tom, co znají z domova od rodičů v souvislosti s covid onemocněním. Ukázali jsme si správné mytí rukou a jak používat dezinfekci.

Reflexe:

Učitelka pokládá dětem otázky, ptá se jich na některé detaily, ověřuje si, jak děti pozorně naslouchaly.

Např.: „Byl Vitamín zlý? Zavolali rodiče na pomoc babičku, aby jim poradila? Měl Bacil rád čistotu?“

Děti hromadně odpovídají pomocí červeného/NE a zeleného kolečka/ANO. Pokud souhlasí, zvednou zelené kolečko, pokud nesouhlasí, zvednou červené kolečko a zdůvodní své řešení (technika hromadného hlasování).

Názory a myšlenky dětí na přečtený příběh v souvislosti s cílem vytvářet zdravé životní návyky, následně učitelka zjišťuje kladením otevřených otázek s využitím techniky náhodného výběru. Učitelka položí otázku, nechá krátký čas na přemýšlení (cca 3 sekundy), pak vybere jednu značku dítěte z látkového sáčku, na otázku odpovídá vylosované dítě, učitelka vrátí značku zpět do sáčku.

Např.: „Co všechno můžeme dobrého udělat pro naše zdraví? Co ještě pomáhá tomu, abychom byli zdraví? Proč je důležité si mýt ruce a proč?“ Děti ve svých odpovědích vyjadřují své názory a postřehy. Pokud má dítě problém na otázku odpovědět, učitelka pobízí děti k tomu, aby kamarádovi pomohly, doplnily ho a nedá hned prostor k tomu, aby mluvil někdo jiný.

Výtvarné zpracování dětské představy o bacilech:

Děti si vybraly výtvarné pomůcky a techniku zpracování dle vlastního přání. Mohly si vybrat z nabídky (voskovky, temperové barvy, vodové barvy, pastelky, fixy, suché křídly, tuš) a libovolně je kombinovat. Formát papíru A4 byl pro všechny stejný. Děti si svoje výtvarné práce podepsaly samy nebo s částečnou podporou učitelky, pokud ji potřebují (poskytneme dítěti vzor jeho jména).

Děti si položily dokončené obrázky na koberec do kruhu, společně jsme výtvary prohlížely a děti se vyjadřovaly, jak se jim dařilo, co namalovaly a proč.

Vyjádření některých dětí: „Já mám hodně bacilů, protože se rychle šíří a je jich hodně. Můj má velká chapadla, protože lidi a děti chytá do chapadel.“ Učitelka: „Eliška, proč tvůj vir je zelený?“ Eliška: „Proč je jak brčál, jednou jsem viděla reklamu na bacily, co jsou v záchůdku.“ Na závěr jsme si znovu řekli básničky z pohádky, jak Vitamín a Bacil čarovali, a doprovodili je pohybovou improvizací.

Reflexe:

Děti vyjadřovaly svoje pocity z výtvarné tvorby přiložením své značky na barevný semafor.

Zelená: cítil/a jsem se příjemně, moc mě to bavilo.

Oranžová: nevím, neumím se vyjádřit.

Červená: cítil jsem se špatně, nevěděl/a jsem, jak bacila namalovat, vůbec mě to nebavilo.

Pohybová hra:

Děti se chytly za ruce a udělaly kruh. Jedno z dětí je v roli Bacila, v ruce drží plošnou loutku zamračeného obličeje a říká: „*Já jsem Bacil, to se mám, nemoc v těle udělám!*“ Druhé dítě v roli Vitamínu má v ruce plošnou loutku usměvavého obličeje a říká: „*Já, Vitamin, hodný pán, tělo do pořádku zase dám!*“ Následuje honička po vnějším kruhu, pokud Vitamin dohoní Bacila, děti se vystřídají.

Závěrečná reflexe:

Děti po skončení všech činností vyjadřovaly svoje preference, která z činností je nejvíce zaujala. K jednotlivým piktogramům přikládaly svoje značky, následně porovnávaly množství značek, kde nejvíce, kde nejméně.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Činnosti byly realizované v rámci tematického celku „*Naše tělo a zdraví*“ v průběhu jednoho dne. Pro klidnější průběh a hlubší prožití by bylo vhodné je rozvrhnout do delšího časového úseku. Děti příběh o Vitamínovi a Bacilovi zaujal, ve volných chvílích si mezi sebou povídaly a hrály si na ně. V dalších dnech jsme zařadili navazující činnosti, kdy si děti z různého ovoce dělali svačinky a ovocné saláty a tím si ještě více téma zdraví a vitamínů prožily.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

K tomuto účelu jsem začala používat různé **techniky formativního hodnocení**, např.: **hromadný hlasovací systém** (červené a zelené kolečko ANO/NE), **semafor a techniku náhodného výběru**. Tím, že nevyvolávám stále stejné děti, mizí postupně rozdíl mezi aktivními a méně aktivními, vztahy mezi dětmi a atmosféra ve třídě se zlepšují. Děti jsou více aktivní, po čase se méně obávají špatné odpovědi, mají prostor vyjadřovat své myšlenky, názory, pocity a postřehy. Mají při tomto postupu větší pocit spravedlnosti, odpadá zklamání, že jsem někoho nevyvolala. Je zajímavé a velmi obohacující sledovat, jak se děti začínají více a více zapojovat do konverzace bez ostychu. Děti se velmi rády zapojují do **hodnocení a sebehodnocení** a udělaly v této oblasti velké pokroky. Postupně čím dál tím víc dokáží slovně vyjadřovat své postřehy, názory, zhodnotit co se jim podařilo, co méně a učíme se pojmenovat, na čem je třeba ještě zapracovat. Je to proces. Do budoucna chceme začít více využívat **portfolio dítěte** ke sledování pokroku a rozvoje dítěte a zapojit také rodiče.

Zdroje:

- Použité fotografie jsou dílem autora.
- SLOUPOVÁ, Miroslava. Rok s krtkem. Praha: Portál, 2014. 184 s. ISBN 978-80-262-0650.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Systém hodnocení a sebehodnocení žáků. Brno: MSD, spol. s.r.o., 2011. 153 s. ISBN 978-80-7392-169-9.

CKP: Louny, MŠ Koštice

Autor: Alena Bozděchová

Příloha: Text pohádky z knihy Rok s krtkem viz zdroje

O zlém Bacilu a hodném Vitamínu

Po světě chodil jeden maličký čaroděj. Jmenoval se Bacil. Byl tak maličký, že ho nikdo nemohl vidět. Ten čaroděj Bacil neměl nikoho rád. Měl rád jen špínu a zimu. Jakmile potkal nějakou holčičku nebo kluka, začal čarovat:

*„Čaruji, čaruji svá kouzla zlá,
ať je ta holka hned nemocná.
Čaruji, čaruji, čáry-fuk,
ať je hned nemocný i tenhle kluk.“*

A v té chvíli, začalo holčičku i kluka bolet v krku, dostali teplotu, bolela je hlava a břicho. Zkrátka začali být nemocní. Všechny maminky a tatínkové začali být smutní, protože nemocných dětí bylo stále víc a víc.

„Co se to děje s našimi dětmi, že jsou stále nemocné,“ říkali nešťastní rodiče. “Musíme zavolat chytrou babičku, ta nám vždycky dobře poradila.”

Zavolali tedy babičku a ta jim řekla:

„Vaše děti začaroval zlý čaroděj Bacil. zavolejte si hodného kouzelníka Vitamina. Ten by vám mohl pomoci.“

Rodiče tedy zavolali hodného kouzelníka Vitamina, který znal velká uzdravovací kouzla. Žil v ovoci a v zelenině a byl velmi maličký. Jakmile přišel k nemocnému klukovi nebo děvčeti, začal odříkávat svá uzdravovací kouzla:

*„Za pomoci vitamínů
odeženu kašel, rýmu.
Budeš zdravý jako buk,
ať jsi holka, nebo kluk.“*

Děti se začaly rychle uzdravovat, ale musely kouzelníkovi Vitaminovi slíbit, že budou jíst ovoce a zeleninu, protože v nich jsou stále uložena ta velká uzdravovací kouzla, která lidé nazvali po hodném kouzelníkovi vitaminy. A kam se poděl ten zlý čaroděj Bacil?

Název činnosti: Sněhová brána

Věk dětí: 3-6 let

Časová dotace: 20 minut, 45 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)
- Poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě – sebevědomí, sebedůvěra, osobní spokojenost (**Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle**)
- Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné i hrubé motoriky (**Dítě a jeho tělo**)
- Rozvoj kooperativních dovedností (**Dítě a ten druhý**)

Očekávané výstupy:

- Porozumět slyšenému - zachytit hlavní myšlenku příběhu z písně (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)
- Prožívat radost ze zvládnutého a poznaného (**Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle**)
- Zacházet s hračkami, výtvarnými pomůckami a materiály (**Dítě a jeho tělo**)
- Spolupracovat s ostatními (**Dítě a ten druhý**)

Pomůcky:

Sada obrázků – vrána, vítr, hrad, vločka, slunce, sníh, rampouch, sýkora, lyže, brusle, sáně; velké kostky, záclony, polystyrenové desky, bílé látky, bílé papíry, gelový chladicí sáček + látkový sáček (zdravotnické potřeby).

Popis činnosti:

Úvod do měsíčního projektu „Ledové království“: Učitelka s dětmi sedí v komunitním kruhu okolo bílé látky a posílá po kruhu gelový chladivý sáček. Děti dotykem zkoumají – procítují chlad (dle své volby). Vzájemně si sdělují pocity z chladu. Učitelka dětem zpívá novou písničku (doprovod klavír), děti poslouchají, mohou si pro intenzivnější prožitek zavřít oči, následně diskutují o čem písnička je.

Postupně, hrou na ozvěnu zpívají píseň společně s učitelkou a znázorňují pohybem text písně. Napodobují lyžování, bruslení, padání vloček, vítr, bránu a let vrány.

Hra s obrázky: Učitelka rozloží na zem sadu obrázků – vrána, vítr, hrad, vločka, slunce, sníh, rampouch, sýkora, lyže, brusle, sáně, lícem dolů (obrázky, které souvisí i nesouvisí s obsahem písně). Děti mají za úkol vybrat si kartičku, otočit lícem nahoru a říci, zda to, co vidí na obrázku, bylo či nebylo v písničce. Postupně děti otočí všechny obrázky a dávají stranou ty, které v písni nebyly. Výběr dětí, které otáčejí obrázky a odpovídají na zadanou otázku, probíhá formou náhodného výběru. Pokud má dítě problém na otázku odpovědět, učitelka pobízí ostatní k tomu, aby kamarádovi pomohly. Tímto hravým způsobem si děti připomenou obsah písničky a lépe si ji

zapamatují. Náhodný výběr zase umožňuje aktivizovat všechny děti (ne jenom ty, které jsou vždy aktivní) a podporuje vrstevnické učení.

Reflexe:

Proběhla s využitím techniky tzv. kvízu. Učitelka pokládala dětem otázky a děti vyjadřují své odpovědi počtem prstů. Je možné dát prostor aktivním dětem, aby navrhovaly vlastní kvízové otázky.

Kvízové otázky:

Jaké počasí bylo v písni? 1. **VÍTR**, 2. **DĚŠŤ**, 3. **SLUNÍČKO**

Co postavily vložky? 1. **ZÁMEK**, 2. **DŮM**, 3. **BRÁNU**

Jaký pták seděl na bráně? 1. **STRAKA**, 2. **VRÁNA**, 3. **SÝKORA**

Náročnější varianta kvízové otázky:

Co nebylo v písni? 1. **SÁNĚ**, 2. **BRUSLE**, 3. **BOBY**

Společné stavění sněhového hradu:

Učitelka nabízí dětem dvě činnosti. Hlavní činnost stavba sněhového hradu a brány pomocí velkých kostek a polystyrenových desek. Další činnost výroba (sněhových) koulí mačkáním papíru. Děti se rozhodují dle své volby. Společně staví sněhový hrad, který na závěr zasněžují pomocí záclon a bílých látek. Snaží se domluvit, spolupracovat a navzájem se doplňovat. Druhá skupina dětí muchlá papíry, jako sněhové koule. Po ukončení činností se rozhodujeme vstoupit do sněhového hradu hozením připravených koulí do brány (nápad od dětí). Děti se řadí do řady a snaží se trefit koule do brány. Navzájem se podporují a dodávají si odvahy. V hradu si společně zaspívají novou písničku.

Reflexe:

Učitelka vyzvala děti k vyjádření pocitů ze společného tvoření. V rámci sebehodnocení děti vyjadřovaly svůj pocit, emoce, spokojenost s proběhlou aktivitou gestem – zvednutím palce:

- palec nahoru (nejvíce)
- palec do strany (méně)
- palec dolů (nejméně).

Zkušenosti z realizace činnosti:

Píseň nás provázela celý měsíc a všechny děti i ty nejmenší se ji naučily. K efektivnímu učení všech dětí

přispělo prožití různými způsoby (zpěv doplněný klavírem, pohybové vyjádření obsahu písně, hra s obrázky, reflexe pomocí kvízu, který byl pro děti atraktivní a zábavný...). Předtím, než jsem dětem položila kvízové otázky, zjišťovala jsem, jestli děti vědí, co je kvíz. Několik starších dětí kvíz znalo z televize a her na počítači. Nabídla jsem jim, jestli někdo chce vymyslet kvízové otázky. Několik dětí se zájmem reagovalo a byly schopné položit otázku i vhodně navrhnout tři různé odpovědi (např.: V písni byla: 1. brána, 2. dveře, 3. okna). Následující činnosti, které jsme v rámci tohoto tematického celku realizovali jsme plánovali tak, aby děti v rámci činností mohly uplatňovat různé styly a strategie učení

(Jucovičová), např.: artefletika – tvorba ledového království, ledový den, vyrábění různých artefaktů související se zimou (saně, vločky, brusle, lyžaři, klíče, víla), malování, karneval, stavění ze sněhu na zahradě, bobování a na závěr záchrana zimní víly před rozehrátím. Celá herna byla postupně proměněna v ledové království.

Závěrečná reflexe:

V závěrečné reflexi, kdy měly děti v rámci sebehodnocení vyjadřovat svoje pocity z tvorby gestem, zvedla většina palec nahoru. Jeden chlapec dal palec do strany, zeptala jsem se ho proč dává palec na stranu. Důvodem bylo, že se mu nedařilo zmuchlat papír na kouli. Já jsem jejich sebehodnocení doplnila slovním hodnocením: „Viděla jsem, že jste pěkně spolupracovali, dokázali jste se domluvit a navzájem jste si pomáhali, to je skvělé.“ (popisná zpětná vazba).

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Kvíz je jedna z možných technik **formativního hodnocení z tzv. hromadných hlasovacích systémů**, který není běžně u předškolních dětí používán. Uvědomuji si, že má svoje specifika a pro předškolní děti určité limity, ale ověřila jsem si, že má také pozitiva. Při této činnosti jsem ho s dětmi vyzkoušela poprvé. Starší děti postup rychle pochopily a dokázaly správně ukazovat jeden, dva či tři prsty. Částečně jim dělala problém motorika prstů (správně zvednout – ukázat počet prstů). Pro mladší děti je nevhodný z důvodu náročnosti. Technika děti zaujala, pozorovala jsem jejich zvýšenou aktivitu a zájem oproti tomu, kdy si po určité činnosti ověřuji porozumění pokládáním otázek, děti se hlásí a jsou vyvolávány. Svoji aktivitu a zájem dávaly najevo také tím, že chtěly samy dávat kvízové otázky. Bylo to přínosné pro všechny a příjemné zpestření činností. Ostatní techniky děti znají, používáme je každý den v různých obměnách. Vše se odvíjí dle času a zájmu dětí, ale máme zkušenost oproti dřívějším postupům, kdy jsme se reflektivním částem tolik nevěnovali, že je to velmi efektivně strávený čas ve prospěch rozvoje dětí. Pozorujeme na nich, že jsou daleko víc aktivní, soustředí se a se zájmem pracují.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

KRUŽÍKOVÁ, Marie. Písníček II. Infra s.r.o., 2010. ISBN 978-80-86666-33-4.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a ŽÁČKOVÁ Hana. Styly učení a strategie učení. Nakladatelství D+H.

Ukázka navazující výtvarné tvorby na téma Ledové království, děti si prohlížejí práce a diskutují o nich

Artefletika ledové království

CKP: Teplice, MŠ Kaštánek

Autor: Jana Kropáčová

Příloha: Noty a text k písni Sněhová brána viz uvedený zdroj

SNĚHOVÁ BRÁNA

1. Vloč - ky sně - ho - vé krá - nu sta - ví sně - ho - vou
brá - nu. Ví - ří ve vět - ru, ví - ří,
ví - tr na brá - nu mí - ři. Se - dí vrá - na
na sně - ho - vé brá - ně, za brá - nou sto - jí
sně - ho - vý hrad. Pojd' - te, kdo má brus - le, ly - že, sá - ně
v le - do - vém krá - lovs - tví bu - de - me si hrát.

2. Bydlí v něm zimní víla,
bledá je, celá bílá.
Závoj z modravých sklíček,
v ruce ledový klíček.

Název činnosti:	Na kuchaře
Věk dětí:	3-6 let
Časová dotace:	60 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností (Dítě a jeho tělo) • Seznamování se světem lidí (Dítě a společnost)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Ovládat koordinaci ruky, oka, zvládat jemnou motoriku a zacházet s nástroji (Dítě a jeho tělo) • Přistupovat k lidem s úctou a vážit si jejich práce a úsilí (Dítě a společnost)

Pomůcky:

Různé druhy zeleniny (dýně, brambory, cibule, jablka, okurky, papriky, rajčata, ředkvičky), jablka, párátka, prkénka, dětské nože, kráječ – vlnky, škrabka na brambory, sušička na ovoce, hrnec, vařečka, obrázky zeleniny, olej, elektrický vaříč, malá a velká lžice (na sebehodnocení).

Popis činnosti:

Učitelka s dětmi sedí v komunitním kruhu a k navození činnosti si společně říkají báseň o zelenině. Uprostřed kruhu je obrázek – papírový hrnec, který děti vyrobily v předchozích dnech. V „hrnci“ je připravena čerstvá zelenina a kartičky s obrázky různé zeleniny. Společně si povídáme, učitelka zjišťuje, co děti již o daném tématu ví, jaké druhy zeleniny znají a na tyto zjištěné informace učitelka v diskusi navazuje, využívá k tomu připravenou zeleninu (reálnou) i obrázky. Děti si postupně vybírají z nabídky obrázků další druhy zeleniny, kterou mají rády a pokládají ji do hrnce. Učitelka položí dětem

hádanku: „Vaří v kuchyni a má bílou čepici. Kdo to je?“ Opět nechá dětem prostor pro vyjádření jejich myšlenek a zkušeností, které s profesí kuchaře mají. Jejich odpovědi jsou vodítkem k tomu, co bude následovat – nabídka činností, které s touto profesí souvisí. Děti se seznamují se sušičkou na ovoce. Učitelka nabídne dětem tři druhy různých činností spojených s přípravou ovoce a zeleniny. Krájení jablek na sušení (křížaly), výrobu zeleninových zvířátek (špízy), přípravu dýňové polévky. Před rozdělením do skupin učitelka dětem připomene bezpečné zacházení s noži a dodržování hygienických návyků (děti mají vytvořeny návyky a dovednosti s bezpečným zacházením nožů). Děti si samostatně zvolí, kterou činnost ve které skupině chtějí dělat, mají možnost volby.

Motivační báseň: *Na oběd i na svačinu,
každý den jím zeleninu.
Mrkev, salát, rajčátka,
je jich plná zahrádka.*

Reflexe:

S využitím techniky **Hlásí se jen ten, kdo má dotaz**, všichni společně hledají odpovědi, na dané otázky k tématu s využitím náhodného výběru. *Kdo je kuchař? Co potřebuje ke své práci? Jakou polévku dnes uvaříme? Co může kuchař uvařit z jablek? Co musíme udělat, než půjdeme vařit?* Děti mají prostor se vyjádřit k činnosti, mít svůj názor, mají pocit spravedlnosti. Pokud vylosované dítě odpoví „nevím“, dá mu učitelka nabídku ze dvou nebo více variant odpovědí nebo si dítě může nechat poradit (od konkrétního dítěte nebo celé skupiny).

Práce ve skupinách:

Jedna skupina dětí připravuje dýňovou polévku. Učitelka seznamuje děti, jak se budou krájet brambory, dýně a cibule. Děti si vybírají, co budou krájet, loupat. V této skupině asistuje učitelka dle potřeby.

Druhá skupina připravuje zeleninová zvířátka, krájí zeleninu (ředkvičky, mrkev, papriku, okurku, rajčata) na kousky a dle své fantazie tvoří pomocí párátek zeleninová zvířátka.

Třetí skupina krájí jablka na plátky a skládá je do sušičky. Při činnostech společně zpíváme písničky: *Měla babka čtyři jabka; Foukej, foukej větříčku; Koulelo se koulelo červené jablíčko*. Po ukončení následuje úklid a závěrečná reflexe.

Závěrečná reflexe:

Po ukončení činností se děti schází v komunitním kruhu k závěrečnému hodnocení. Uprostřed kruhu jsou vystavená zeleninová zvířátka, ze třídy už voní polévka a jablka ze sušičky. Učitelka s využitím techniky náhodného výběru pomocí losování značky z látkového sáčku pokládá otázku pro vylosované dítě. Co jsi dnes dělal (vařil)? Jakou zeleninu či ovoce jsi potřeboval? Děti popisují svoji činnost. Následuje sebehodnocení formou pohybu

a předmětu (dvě různě velké lžice). Učitelka posílá po kruhu dvě různě velké lžice a vyzve děti, aby pomocí těchto lžic vyjádřily, jak se jim dařilo práce s různými kuchyňskými nástroji (nože, krájecí, škrabky) viz cíl a očekávaný výstup. Zvednutá velká lžice = dařilo se mi krájet zeleninu nebo ovoce, umím tyto nástroje používat. Zvednutá malá lžice = nedařilo se mi krájet, neumím nástroje používat, bylo to pro mě těžké. Učitelka doplní sebehodnocení dětí otázkami proč se jim dnes nedařilo či dařilo, případně co by pro příště pomohlo, aby se jim lépe dařilo. Citlivě pomáhá dětem, které se ostýchají vyjádřit svůj názor.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Nabídka činností spojených s prací kuchaře byla závěrečnou činností z měsíčního projektu „Ovoce a zelenina, to je zdraví to je síla“. Vzhledem k náročnější organizaci jsme byli tři dospělí (dvě učitelky a jedna asistentka pedagoga). V rámci vzdělávací nabídky se soustředíme na uplatňování prožitkového učení hrou založeném na přímých zážitcích dětí. Děti se daleko víc věcí naučí, jsou spokojenější, aktivnější, vnímavější, rozvíjí svou fantazii a nebojí se selhání. Děti se na vaření hodně těšily, už jsou zvyklé pracovat s různým kuchyňským náčiním, jsou také samostatné při rozdělování do skupin podle své volby (pouze jeden nejmladší chlapec potřeboval pomoc s vybráním činnosti). Pro příště bych doporučila doplnit podobné aktivity použitím dětských zástěrek – pomohou chránit čisté oblečení, zbaví děti obavy z ušpinění svého oblečení a vedou děti k návyku spojeným s vhodným ochranným oblečením. Připravujeme také narozeninové hostiny při oslavách narozenin dětí. Těmto činnostem předcházelo např.: poznávání ovoce a zeleniny, ochutnávky, zpěv písní k tématu, různé výtvarné činnosti, diskuze o tom co je zdravé a nezdravé, pečení štrúdlu, tvoření vitamínových talířů atd.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

V reflexích jsem využila několik **technik formativního hodnocení** k zjišťování toho, co se děti naučily. Přestože tyto techniky jsou doporučované spíše dětem starším tzv. předškolákům, naše mladší děti se také dokáží zapojit. Pracujeme takto s celou skupinou dětí (věk 3-6 let) a mladší děti se přirozeně od starších dětí těmto dovednostem postupně učí. Děti měly prostor a dostatek času vyjadřovat svůj názor. Nebály se říct, co jim nešlo. Považujeme za důležité nechat děti vyjadřovat jejich názory na to, jak se jim dařilo či nedařilo, je to důležitá kompetence pro život a další učení. Zjistila jsem, že několik dětí má problém s jemnou motorikou při těchto manipulativních činnostech, také při **sebehodnocení** některé děti toto dokázaly vyjádřit. Děti získaly zkušenost s vařením, s různými nástroji, zažily při krájení cibule štípání v očích, že při krájení plátků jablek do sušičky nebo loupání brambor je třeba trpělivosti a určité obratnosti, že to není tak snadné, jak to vypadá apod. Získaly tím povědomí o určité náročnosti této práce a díky tomuto prožitku také úctu k práci „kuchaře“ (maminka, která doma vaří nebo kuchařky ve školce apod.) Měly možnost se zapojit do diskuze, vyjadřovat svoje názory a při **sebehodnocení** si uvědomovat svoje dovednosti a limity.

Zdroje:

Všechny fotografie v dokumentu jsou dílem autora.

AUTOR NEZNÁMÝ. Motivační báseň o zelenině. [online] Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/gabachvojkov/kindergarten/t%C4%9Blo-strava-hygiena-n%C3%A1vyky/> [cit. 2021-20-03].

CKP: Teplice, MŠ Kaštánek

Autor: Jana Kropáčová

Název činnosti:	Po mé pravé ruce je volné místo
Věk dětí:	3-6 let
Časová dotace:	20 - 30 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Osvojování si poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navozování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem (Dítě a ten druhý) • Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním dětem ve třídě (Dítě a ten druhý) • Rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti) (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství (Dítě a ten druhý) • Přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním, učit se hodnotit svoje osobní pokroky (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)

Pomůcky:

Židle (o jednu víc, než je dětí včetně učitelky), hodnotící terče palec nahoru, vodorovně, dolů, kolíčky se značkami.

Popis činnosti:

Učitelka sedí s dětmi v komunitním kruhu a společně diskutují na téma „Ve školce se k sobě chováme hezky“ v návaznosti na práci s pravidly, jejich vytváření a porozumění jejich významu. Diskuze přispívá k prohloubení pochopení a dodržování třídního pravidla. Učitelka pokládá dětem otevřenou otázku: „Vzpomeňte si, kdy jste se ve školce k někomu zachovali hezky?“ Nechá dětem prostor k odpovědím. Příklady odpovědí: „Míša utěšila Domču, když se jí stýskalo. Lory pomohla s uklidem hraček, které si sama nevyndala. Máta půjčil Sebíkovi svoje auto. Kuba šel s Anežkou za ruku, když neměla dvojici. Davídek pomohl Larince s lehátkem. Arny nalil Leontýnce pití.“

Následuje hra: „Po mé pravé ruce je volné místo“. Všichni společně sedí na židlích a učitelka přidá jednu židli navíc vedle své pravé ruky a říká: „Místo po mé pravé ruce je volné, chci, aby si vedle mě sedl/a..., protože...“. Řekne jméno podle své volby a pozitivně to odůvodní tak, aby přivolané dítě slyšelo o sobě něco pozitivního, pěkného a milého. Po něčí pravé ruce vznikne opět volné místo a ten pokračuje podobným způsobem. Zpočátku, když dítě váhá učitelka pomáhá ve formulaci odůvodnění (např.: *Proč ho máš rád/a? Co dobrého udělal/a? Jak ti pomohl/a?*). Je důležité, aby nikdo z dětí nebyl opomenut. Tím, že hraje i učitelka, může toto sama ovlivnit.

Reflexe:

Po skončení hry jsme provedli hodnocení – sebehodnocení grafickou formou s třístupňovou škálou (obrázek – symbol palec nahoru/vodorovně/dolů). Děti vyjádřily svůj názor na to, jak se jim dařilo si někoho vybrat a říci o jeho chování něco pěkného, milého.

Palec nahoru – uměl/a jsem si někoho vybrat, vymyslet a říci o něm něco pěkného sám/a bez pomoci;
palec vodorovně – potřeboval jsem trochu pomoci;

palec dolů – nevěděl/a jsem koho si mám vybrat, ani nic pěkného říct, nešlo mi to vůbec.

Děti přiřazovaly k symbolům kolíček se svou značkou. Když dítě vyjádřilo ve svém sebehodnocení, že se mu dařilo málo či vůbec, podpořila jsem ho svým zájmem o to, proč si myslí, že se mu nedařilo a prostorem pro jeho vyjádření, co si myslí, že by mu příště pomohlo.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Hru jsme realizovali ve třídě s dětmi ve věku 3-6 let a v počtu dvaceti dvou dětí. Hrajeme ji opakovaně, alespoň jedenkrát za měsíc. Po této hře čtrnáct dětí dalo palec nahoru, tři měly trochu problém vzpomenout si na hezké chování někoho druhého a třem se nedařilo vůbec. Většinu dětem se již daří vybrat si někoho a vyjádřit o něm něco pozitivního a milého. Zpočátku jsem dětem pomáhala otázkami a povzbuzením. Posun v dovednosti vybrat si někoho a vyjádřit o něm něco pěkného nastal již od prvního seznámení s touto hrou. Zprvu děti vybíraly někoho např. pro jeho pěkné oblečení. Přirozené je, že se často zaměřují při své volbě na nejlepší kamarády. Stala se jednou z oblíbených a dětmi opakovaně vyžadovaných her.

Realizace hry „Po mé pravé ruce je místo“:

Reakce dětí, příklady jejich odpovědí: „Míša, protože se jednou rozdělila s Davídkem o housku. Tomášek si se mnou občas hraje s autíčkem. Mátá, protože mi nalil pítí a jsme kamarádi. Arny, protože je můj nejlepší kamarád a hraje si se mnou a mám ho rád. Andrejka, protože je na mě hodná a usmívá se. Domča, protože si se mnou hraje.“ **Mám vyzkoušeno, mohu doporučit:** Postupem času se mohou děti podílet na obměnách hry. Mohou zkusit vymyslet důvody (jednotné „téma“), kdo si má vedle nich sednout. Učitel může předkládat různé možnosti, proč si vedle dětí může někdo sednout a tím má možnost ovlivnit důvody volby např.: Vyber někoho, kdo se s tebou o něco rozdělil. Vyber někoho, kdo dodržuje nějaké pravidlo. Vyber někoho, kdo má nějakou hezkou vlastnost. Vyber někoho, kdo už něco umí atd.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Velký význam z hlediska rozvoje sociálních vztahů má tato hra na začátku školního roku, kdy se tvoří kolektiv. Jejím cílem je učit děti povšimnout si hezkého chování na druhém, pojmenovat kvality ostatních, vzájemně se oceňovat a přijímat všechny členy skupiny. Děti se tím učí předávat **pozitivní zpětnou vazbu** a učí se základy pro tzv. **vrstevnické hodnocení**. Získávají důvěru v druhé, stávají se vítanou a oceňovanou součástí kolektivu. Tato hra pomáhá navozovat **bezpečnou a důvěrnou atmosféru** ve třídě včetně respektování kulturních a individuálních odlišností dětí. To je jedna ze základních podmínek **formativního hodnocení**.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

HERMOCHOVÁ, Soňa. Hry pro život. Praha: Portál, 1995. 146 s. ISBN 80-7178-042-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Systém hodnocení a sebehodnocení žáků. Brno: MSD, spol. s.r.o., 2011. 153 s. ISBN 978-80-7392-169-9.

CKP: Slaný, MŠ Libušín

Autor: Michaela Žižlavská

Název činnosti:

Věk dětí:

Časová dotace:

Vzdělávací cíle:

Barevná paleta

4-7 let

50 minut

- Posilování přirozených poznávacích citů – zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod. (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)
 - Seznamování se s místem a prostředím, ve kterém dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu (**Dítě a svět**)
 - Vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení (**Dítě a jeho psychik – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)
- Očekávané výstupy:**
- Vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat, postřehovat, všimnout si (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)
 - Osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi (**Dítě a svět**)
 - Postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)

Pomůcky:

Papírová barevná paleta podlepená tvrdým papírem, kde každá barva je opatřena oboustrannou lepicí páskou tak, aby barva zůstala dostatečně viditelná. Barevné palety k hodnocení činnosti – zelená, oranžová, červená; barevné fixy. Tácek s přírodninami.

Popis činnosti:

Tuto činnost je nutné realizovat v přírodě. My jsme k tomu využili podnětné prostředí naší školní zahrady, která je upravena ve stylu přírodních zahrad a obsahuje velké množství různorodých rostlin a přírodních prvků. Motivační úvod: Učitelka s dětmi ve třídě na koberci v komunitním kruhu vede diskuzi nad přírodninami, které si děti prohlíží a zkoumají (kámen, šiška, smetánka lékařská, mušle), učitelka povzbuzuje děti, aby při zkoumání zapojily kromě zraku a hmatu také čich. Mezi přírodninami je jedna (mušle), která přímo nesouvisí s prostředím školní zahrady a nedá se tam najít. Učitelka dětem předloží určité tvrzení: „Kameny (šišky, smetánku lékařskou, mušle) můžeme najít na naší zahradě“, podle záměru může postupně ukázat na všechny zkoumané přírodniny nebo jen na některé. Děti mají za úkol vyjádřit svůj názor, zda s tvrzením souhlasí, či nesouhlasí. Děti, které souhlasí, se postaví do řady na jeden konec, ti, kteří nesouhlasí, si stoupnou do řady na druhý konec. Následuje společná diskuze o tom, kde se tyto přírodniny

v přírodě mohou najít nebo kde je děti již viděly. Co všechno si myslí, že mohou najít na školní zahradě. Speciální debata se rozvinula ohledně mušlí, co to je, odkud se berou. V diskuzi jsme dospěli k mořím a oceánům.

Další část proběhla na školní zahradě. Každé dítě dostalo od učitelky papírovou paletu (barevné plochy s oboustrannou lepenkou) a jejich úkolem bylo na zahradě najít různé vzorky přírodnin, které mají stejnou barvu, jako jsou na paletě a nalepit je na paletu.

Reflexe:

Pomocí barev semaforu (červená, oranžová, zelená) děti vyjadřovaly v rámci sebehodnocení, jak se jim zadaný úkol, naplnit barevnou paletu přírodninami, podařilo splnit. Komu se podařilo najít barevné přírodniny a polepit správně všechny barvy na paletě, postavil se k zelené značce u stromu. Kdo si myslel, že se mu podařilo správně polepit alespoň některé barvy, šel k oranžové značce. Kdo si myslel, že se mu vůbec nepodařilo splnit zadání tzn., že nenašel žádné přírodniny, postavil se k červené značce. Toto své **sebehodnocení** děti také nakreslily fixem na svoji paletu.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Díky této aktivitě děti prozkoumaly místa na zahradě, kam běžně nechodí. Děti se naučily nalézat různé rostliny, drobné přírodniny, pojmenovávat je, porovnávat je s barvami na paletě, orientovat se v prostoru, překonávat překážky, rozvíjely při tom své smyslové vnímání a také vzájemně spolupracovaly. Tuto činnost s barevnou paletou přírodnin realizujeme na naší zahradě obvykle v jarních měsících, ale dá se využít ve všech ročních obdobích. Činnost je volitelná, děti se mohou v případě zájmu zapojit i v dalších dnech během pobytu na zahradě. Nejde zde o množství nalezených přírodnin, ale jde o cílený kontakt s různými přírodninami a podporu environmentální sensitivity. Barevnou paletu můžeme dát dětem k dispozici i při vycházkách do okolí (les, pole). Další zajímavé inspirace lze nalézt na webových stránkách Proměny pro školy www.promenyproskoly.cz

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

V rámci reflexe jsem společně s dětmi zjišťovala, jak se dětem podařilo splnit zadaný úkol. Pro sebe jsem si kladla otázky: *Mají děti dostatečně zaplněné palety nalezenými přírodninami? Souhlasí přiřazené barvy? Do jaké míry děti činnost oslovila? Bavilo je objevovat a zkoumat v prostředí zahrady? Přivedla je tato činnost k většímu zájmu o přírodu? Byly při činnosti rozvíjeny všechny smysly?* Všechny tyto otázky směřují k odpovědím na vymezené cíle a očekávané výsledky učení, které jsem si stanovila. Jedním z „důkazů“, jsou výsledné práce – palety dětí, dalším jsou odpovědi na výše uvedené otázky. K dalšímu zjištění, co děti znají o dané problematice (výskyt určitých přírodnin na naší zahradě) jsem hned v úvodu využila z hromadných hlasovacích systémů techniku tzv. **Řady** (Wiliam, Leahyová 2016, str. 81), kdy děti vyjádřily svůj názor (postavily se do řady na jeden či druhý konec) na mé tvrzení viz popis činnosti výše. V rámci **sebehodnocení** jsem dětem nabídla **třístupňovou škálu a barvy semaforu** včetně vysvětlení, co jednotlivé škály – barvy zelená, oranžová a červená znamenají. Většina dětí se rozhodla pro zelenou barvu – našly všechny vzorky přírodnin a přiřadily je ke správné barvě, dvě děti se rozhodly pro oranžovou – nepodařilo se jim najít všechny vzorky, nikdo nebyl zcela neúspěšný. S dětmi, kterým se nějakým způsobem nedařilo, jsem dále diskutovala a doplňujícími otázkami jsem zjišťovala, proč si myslí, že se jim úplně nedařilo, co by potřebovaly za pomoc a zda by chtěly ještě svou paletu doplnit. Některé děti samy nabízely pomoc, měly zájem, aby tyto děti také uspěly. Po provedení činnosti a zhodnocení si děti hotovou paletu zařadily do svého portfolia.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

STARÝ Karel, LAUFKOVÁ Veronika a kol. Formativní hodnocení ve výuce. Portál: Praha 2016. 174 s. ISBN 978-80-262-1001-6.

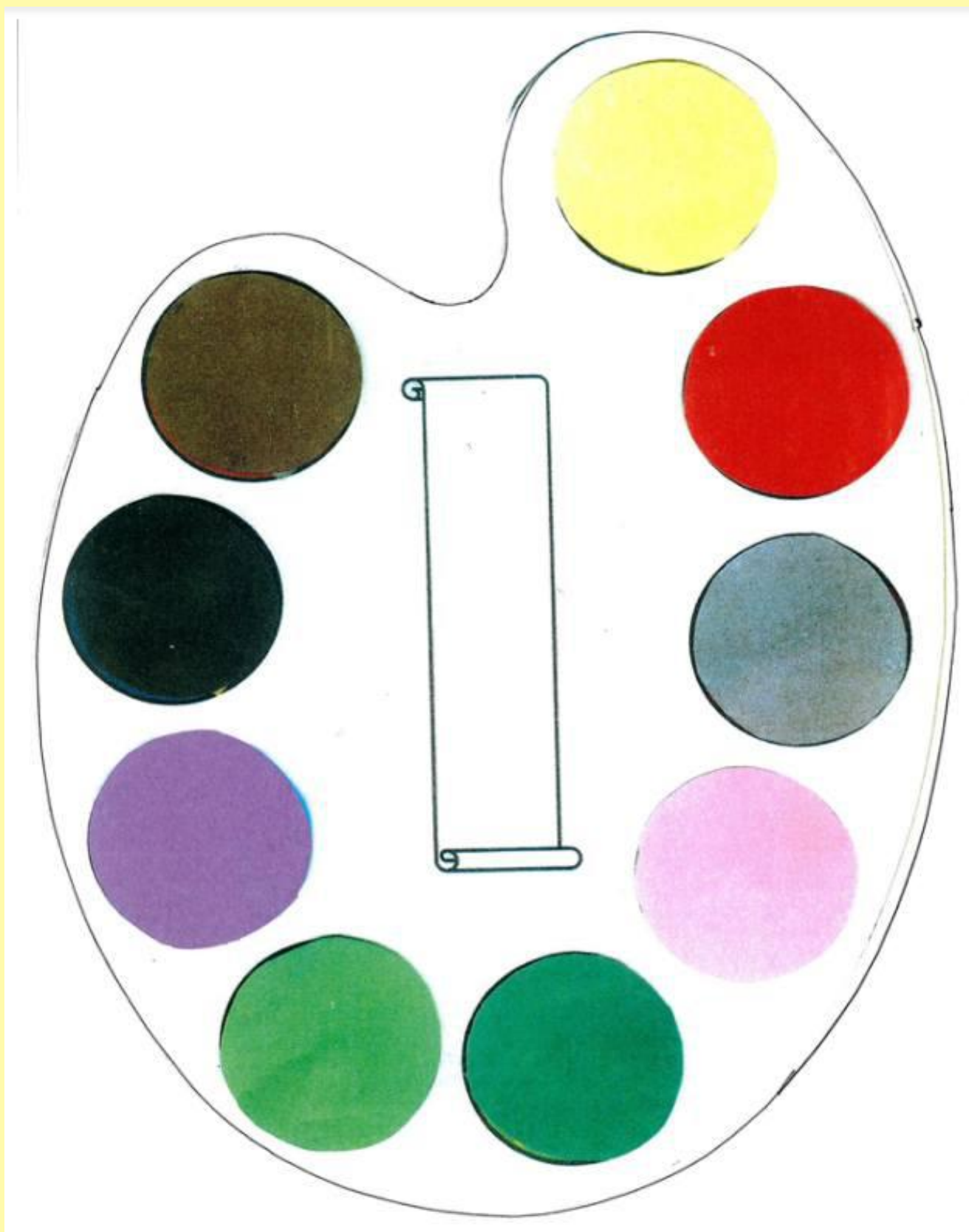
KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Systém hodnocení a sebehodnocení žáků. Brno: MSD, spol. s.r.o., 2011. 153 s. ISBN 978-80-7392-169-9.

WILIAM Dylan a Siobhán LEAHYOVÁ. Zavádění formativního hodnocení. Edulab: Praha 2016. 243 s. ISBN 978-80-906082-5-2.

CKP: Slaný, MŠ Libušín

Autor: Eva Čermáková

Příloha: Barevná paleta

Název činnosti:

Věk dětí:

Časová dotace:

Vzdělávací cíle:

Narozeninový rituál

3-6 let

45 minut

- Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu (**Dítě a jeho psychika – jazyk a řeč**)
- Rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat. (**Dítě a jeho psychika – sebepojetí, city, vůle**)
- Vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.) (**Dítě a ten druhý**)

Očekávané výstupy:

- Vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)
- Uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové prožitky (lásku, soucítění, radost, spokojenost i strach, smutek, odmítání), rozlišovat citové projevy v důvěrném (rodinném) a cizím prostředí (**Dítě a jeho psychika – Sebepečení, city, vůle**)
- Vnímat, co si druhý přeje či potřebuje, vycházet mu vstříc (chovat se citlivě a ohleduplně k slabšímu či postiženému dítěti, mít ohled na druhého a soucítit s ním, nabídnout pomoc apod.) (**Dítě a ten druhý**)

Pomůcky:

Dekoratívni kobereček (ubrus), květiny, fotografie dítěte od narození po současný věk (za každý rok jednu), globus, provázek (dlouhý, jako dítě při narození), košík s jablky (kaštiny, moukou, aj.), který váží, jako dítě při narození, občerstvení, různé dekorace.

Popis činnosti:

Narozeninový rituál začíná ráno po příchodu všech dětí do MŠ a v rámci úzké spolupráce s rodiči zveme na tuto oslavu rodiče dítěte. Učitelka s dětmi i hosty sedí společně v komunitním kruhu (u nás v prostoru elipsy) a učitelka přivítá oslavence a rodiče. V úvodu společně zpíváme narozeninovou píseň „Narozeninová“ autorů Uhlíře, Svěráka. Postupně si prohlížíme fotografie ze života oslavence (za každý rok jedna fotografie) rodič nám vypráví, co v daném roce dítě dělalo, umělo, jak bylo velké, aj., případně komentuje fotografie učitelka (od rodičů dostaneme předem krátký popis ke každé fotografii, stačí jedna věta). Dospělý (rodič nebo učitelka) společně s dítětem představí – přiblíží ostatním představu o mírách a váze oslavence při narození, tzn. kolik dítě měřilo např. pomocí provázku, metru a kolik vážilo např. košík s jablky, balíčky mouky apod. Pro přiblížení představ, jak ubíhal čas – jednotlivé roky používáme malý globus (pomůcka, která je součástí připraveného prostředí ve třídě a děti ji běžně používají).

Oslavenec za doprovodu jemné hudby obchází kruh (u nás elipsu), v ruce drží zeměkouli a učitelka doprovází slovním komentářem „Země oběhla okolo Slunce a uběhl jeden rok“ a krátce doplní slovem, co dítě - oslavenec ve věku např. jednoho roku umělo (začalo chodit a umělo říct máma apod.). Tento postup se opakuje až do současného věku dítěte. Poté probíhá část, kdy se ostatní děti učí popřát kamarádovi (vymyslet nějakou pěknou gratulaci), udělat druhému radost (výroba přání, kresba obrázku, nějaký výrobek), překonat ostych při gratulaci, respektovat druhé (naslouchat přání ostatních, nechat domluvit, nabídnout pomoc dítěti, když se stydí –

doprovodit ho a pomoci mu s gratulací, u rozdávání občerstvení apod.). Následuje část, kdy dítě – oslavenec nabídne ostatním připravené občerstvení. Na závěr probíhá reflexe formou pozitivní zpětné vazby a sebehodnocení dětí.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Děti i rodiče se na narozeninové rituály moc těší a jsme přesvědčeni, že rituály významně přispívají k upevňování vztahů ve třídě, rozvoji sociálního citění dětí a prohlubování spolupráce s rodiči. Společně prožijeme a užijeme si významný den oslavence, čímž u dětí rozvíjíme empatii, estetické citění (děti se mohou podílet

na přípravě narozeninového rituálu – dekorace) a učíme je společenské dovednosti.

Co se nám daří? Rozvíjet komunikační dovednosti, vzájemně si pomáhat, myslet na druhé, překonat ostych apod. Z fotografií a informací je možné o dítěti složit „Narozeninovou knihu“ (do knihy se přidají listy za každý rok).

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Hodnocení probíhá ústní formou a individuálně. Otázky k **sebehodnocení**: *Jak jsi se dnes cítil, když jsi přál kamarádovi? Jak jsi spokojený se svým přáním? Řekl bys kamarádovi teď něco jiného? A co bys mu ještě rád pověděl? Jaké pro tebe bylo dívat se kamarádovi při přání do očí? Co bys chtěl, aby ti přáli ostatní k narozeninám? Pozitivní zpětná vazba od učitelky: „Všimla jsem si, že dnes jsi dokázal popřát úplně sám. Líbilo se mi tvé přání kamarádovi, které jsi vymyslel. Dnes si se při přání díval kamarádovi do očí a hezky se na něho usmál. Myslím si, že mu to udělalo radost, co si myslíš ty?“*

Pro účely hodnocení a sebehodnocení začínáme používat **hromadný hlasovací systém** pomocí barev semaforu (3 smajlíci – zelený, žlutý a červený). Děti si vezmou smajlíka podle toho, jak narozeninový rituál prožily, jak jsou spokojené (jak se při něm cítily). Zelený usměvavý smajlík znamená nejvyšší míru spokojenosti, žlutý smajlík znamená, že jim něco nevyhovovalo nebo něco chybělo, míra spokojenosti je nižší a červený smajlík představuje nejnižší míru spokojenosti, prožitek byl z nějakého důvodu hodně nepříjemný, necítily se dobře.

Potom, co si děti vezmou smajlíka, se učitelka ptá např.: *„Vidím, že sis vzal zeleného smajlíka, řekneš nám, proč sis ho vybral? Co se ti na rituálu líbilo nejvíce? Tomášku vybral sis žlutého smajlíka, řekneš nám proč? Je něco, co bys chtěl při rituálu změnit? Můžeme ti nějak příště pomoci? Adélko, držíš červeného smajlíka, chceš nám říci, proč sis ho vybrala? Co bychom mohli udělat jinak, aby ses při oslavě cítila dobře? Máš nějaký konkrétní nápad?“*

Při používání pozitivní **zpětné vazby a sebehodnocení** dětí vidíme, že děti se učí mluvit o své práci, dokáží popsat, co dělaly, a jak se jim při činnosti dařilo, vyjádřit, co se jim nelíbilo nebo jim nešlo, učí se říci si o pomoc, aby se jim příště dařilo lépe. Vědí, že udělat chybu znamená naučit se něco nového, posunout se ve svých dovednostech, že dělat chyby je lidské a přirozené.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

CKP: Slaný, MŠ Montessori Slaný

Autor: Alena Rejhová

Název činnosti:	Koronavirus
Věk dětí:	3-6 let
Časová dotace:	45 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> Rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit. (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> Uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je. (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle) Uvědomovat si své možnosti i limity (své silné i slabé stránky). (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle) Zachycovat a vyjadřovat své prožitky výtvarně i slovně. (Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)

Pomůcky:

Plyšák Ferda, trojhranné voskovky, čtvrtky A4, A3, fotoaparát, víčka od PET lahví, dvě zavařovací sklenice, bílá a červená svíčka, dva obrázky symbolů emocí nakreslených dětmi (radost, smutek).

Co předcházelo:

Naše mateřská škola byla uzavřena po dobu dvou měsíců, z důvodů pandemie covid 19. Děti byly s rodiči doma či u prarodičů a získaly plno nových zkušeností. Rozhodli jsme se této neobvyklé situace využít ke společným činnostem.

Popis činnosti:

Úvod: Děti sedí v komunitním kruhu a učitelka společně s nimi říká motivační básničku o bacilech a virech. Následuje diskuze o tom, jak se vitamíny perou s tímto virem. Jak je nebezpečný, je třeba se chránit, dodržovat hygienu. Ukazujeme si správné mytí rukou či použití dezinfekce.

Motivační báseň:

<i>Jednou se bacily a viry, spolu tajně domluvili. Budeme bydlet, kde mýdlo chybí kde nemají rádi vitamíny.</i>	<i>A vydali se na cestu, volali : „Hurá nemoc je tu!“ A co my s tím uděláme? Pravidlo si domluvíme.</i>
---	---

V komunitním kruhu si posíláme Ferdu – plyšovou hračku, která nám pomáhá řešit problémy, stmeluje kolektiv, aktivizuje děti k činnostem či rozhovorům, pomáhá také respektovat toho, kdo zrovna mluví. Vyprávíme si své zážitky, pocity z prožitých dnů v době, kdy byla MŠ uzavřena. Zavíráme oči a vzpomínáme na své zážitky s rodiči doma. Po navození příjemné atmosféry učitelka pokládá dětem otevřené otázky. Děti ve svých odpovědích vyjadřují svoje vzpomínky, co dělaly, kde byly.

Příklady otázek: „*Jste rádi, že už se otevřela školka? Proč? Jak jste se doma cítili? Na co jste se do školky těšili? Co jste dělali doma, s kým jste trávili čas? Co nového jste se naučili?*“

Příklady odpovědí dětí: „*Byla jsem u babičky a dědy. Chodili jsme do lesa a pozorovali zvířátka a rostliny. Doma se mi líbilo, zkoušel jsem s maminkou vařit. Chodil jsem do jiné školky. My byli na chatě u dědy a pomáhal jsem sekat trávu. Doma to bylo hezké, ale těšil jsem se na kamarády.*“

Reflexe:

Děti vyjadřují svoje pocity, jak se cítily v době uzavření mateřské školy doma, bez možnosti být se svými kamarády. Učitelka zvolila dvoustupňovou škálu, vyjádřenou obrázkem, který děti namalovaly pro dvě emoce: smutek/radost. Svoje vyjádření dávají najevo tzv. hlasováním, tzn., že dávají svůj hlas v podobě víčka od PET lahve, které vloží do lahve k příslušnému obrázku emocí (radost, smutek).

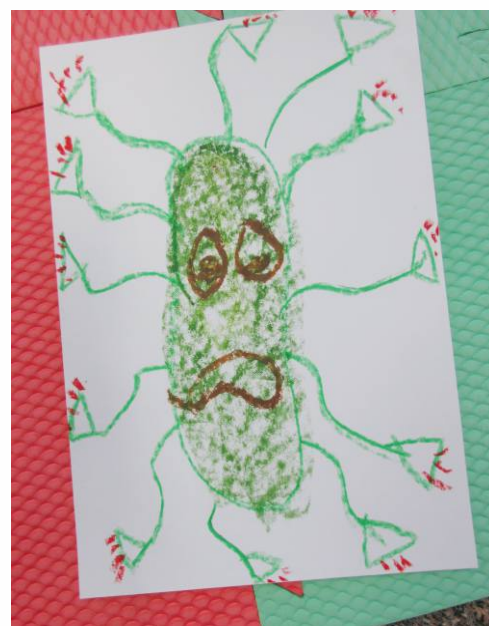

Následuje společná diskuze o tom, jak ten zákeřný virus asi vypadá. Pro lepší představu si mohou děti i učitelka přivřít oči a rozvíjet svoji představu. Tichým hlasem si navzájem sdělují, jak se jim bacil vybavil. Následuje sdílení zážitků a pocitů dětí, které v souvislosti s covid pandemií z domova mají. Učitelka nechá dětem dostatečný prostor pro jejich vyjádření. Např. komentář jednoho z dětí: „Maminka mi ten vir ukázala na počítači, je to modrozelená koule s chlupy.“ Následuje výtvarná činnost, při níž děti ztvárňují svoje představy o bacilech a virech. Před výtvarnou činností si společně řeknou krátkou říkanku doprovázenou improvizními pohyby (krouživé pohyby paží, otočení celého těla, výskok apod.).

Motivační říkanka: *Za pomoci vitamínů,
odeženu kašel, rýmu.
Budeš zdravý jako buk,
ať jsi holka nebo kluk.*

Výtvarná činnost:

Děti si dle své volby vyberou z nabídky voskovek nebo suchých pastelů a formát papíru (A4 nebo A3) a dle svých představ ztvárňují své dojmy z virů a bacilů, o kterých mluvily v předchozí diskuzi. Obrázky si děti většinou samy podepisují, podle toho, zda je láká své jméno nebo alespoň začáteční písmeno svého jména umět zapsat. Od učitelky pokud potřebují a chtějí, dostanou podporu např. tím, že mu zvlášť na papír napíše vzor jeho jména nebo začáteční písmeno jména. Po dokončení kresby si děti odnesou svoje obrázky do prostoru v komunitním

kruhu, kde je vytvořena galerie všech obrázků. Společně se posadí do okruhu a provedou reflexi.

Reflexe:

Učitelka pokládá dětem otevřené otázky, kterými zjišťuje naplnění cílů a konkrétních dětí se ptá, co vidí na jejich obrázku a proč to tak zrovna nakreslil/a. Např.: „*Co jsme dnes kreslili? Proč? Jak se vám to dařilo? Bylo to pro vás lehké nebo těžké? Proč tvůj vir má velké uši? Jaký je ten tvůj vir? Proč tvůj vir je zelený?*“ Příklady odpovědí dětí: „*Já jsem nakreslil koronavirus, já vira, bacila, ošklivou nemoc, bubáka. Můj má velké uši, protože na uších má tu nemoc, má ji i na drápech. Můj má velkou hlavu a je nebezpečný. Můj je zelený, já ho viděl na počítači, maminka mi ho ukázala.*“ Po diskuzi učitelka pustí klidnou relaxační hudbu a v tichosti bez komentářů se všichni procházejí okolo obrázků jako v galerii a prohlíží si výtvarná díla.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Tato činnost dětem přinesla příležitost mluvit s blízkými kamarády o tom, co se kolem nich děje v souvislosti s pandemií koronaviru a následně možnost vyjádřit a sdělit různými způsoby své pozitivní i negativní zážitky a pocity, mluvit v bezpečném prostředí o prožitých zážitcích s rodiči, se sourozenci, s prarodiči či docházce do jiné mateřské školy. Děti většinou dokázaly vyjádřit svoje emoce, jak se doma cítily, dokázaly i vyprávět, kde a s kým byly a co se naučily. Při reflexi jsme zjistili, že se děti doma cítily velice dobře, jen několik málo dětí vyjádřilo smutek v souvislosti s tím, že nemohly být se svými kamarády. Dokázaly také výtvarně vyjádřit svoji představu o bacilech, virech a v návazné reflexi také o těchto představách mluvit, proč si je tak představují a jak se rozhodly je nakreslit. Na tyto činnosti navazovaly další, kdy se většina dětí rozhodla, že chce svoje „nebezpečné viry a bacily“ spálit u nás na zahradě na ohni. Některé děti obrázek spálit nechtěly, naopak si ho zařadily do svého portfolia.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Pro zjišťování názoru dětí zvolila učitelka jednu z forem **formativního hodnocení, techniku hromadného hlasování** s použitím dvoustupňové škály, vyjádřenou obrázkem, které děti namalovaly pro dvě emoce – smutek a radost. Svoje názory (**sebehodnocení**), daly najevo hlasováním, kdy svůj hlas v podobě víčka od PET lahve vložily do skleněné lahve k příslušnému obrázku emocí.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

VLČKOVÁ, Helena, Michaela DOSTÁLOVÁ a Sylvia JANČIOVÁ. Emušáci, Ferda a jeho mouchy. Scio.cz, 2016. 142 s. ISBN 978-80-7430-113-1.

KROPÁČOVÁ, Jana. S bacilem (virem) si poradíme: [online] Metodický portál RVP.CZ, 10. 11. 2020, [cit. 2021-10-3]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22669/S-BACILEM-VIREM-SI-PORADIME.html/>

CKP: Teplice, MŠ Kaštánek

Autor: Jana Kropáčová, Pavlína Holá, Lenka Nová

Název činnosti:

Moje rodina

Věk dětí:

3-6 let

Časová dotace:

45-60 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj komunikativních dovedností a kultivovaného projevu (**Dítě a jeho psychika**)
- Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v MŠ) (**Dítě a ten druhý**)
- Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí, přináležet k rodině a vnímat základní hodnoty v tomto společenství (**Dítě a společnost**)

Očekávané výstupy:

- Popsat situaci podle obrázku, formulovat otázky, odpovídat, slovně reagovat (**Dítě a jeho psychika**)
- Chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (**Dítě a ten druhý**)
- Pochopit, že každý má ve společenství (v rodině) svou roli, podle které je třeba se chovat (**Dítě a společnost**)

Pomůcky:

Rodinné tablo, maňásek opička Pája, různé druhy kostek, látkové podložky, knihy viz zdroje.

Popis činnosti:

Úvod do činnosti: Komunitní kruh - učitelka vítá děti společně s opičkou Pájou (plyšová hračka). Požádá děti, aby také ony Páju přivítaly a každý, ať to udělá svým způsobem, který je mu příjemný. Následuje vítací „kolečko“, kdy každé z dětí má možnost se s Pájou přivítat např. přitulit, pohoupat, pohlédit apod. (Kdo nechce, posílá Páju po kruhu dál.) Následuje motivační básnička doprovázená pohybem.

Co ta očka vidí? *(rozhlížení kolem sebe, ruka je nad obočím)*

Vidí, vidí lidi. *(vzájemné ukazování na sebe)*

Tátu, mámu, holčičku, *(počítání na jedné ruce)*

kluka, dědu, babičku. *(počítání na druhé ruce)*

Spolu bydlí v domečku. *(spojení prstů nad hlavou)*

na zeleném kopečku. *(kreslení kopečku)*

Učitelka prostřednictvím maňáska opičky Páji s dětmi dále komunikuje, ptá se, kdo z dětí chce představit svoji rodinu. Děti mají k dispozici svá rodinná alba, která jsou výsledkem předchozích činností spolupráce s rodinami dětí (Ize použít fotografii rodiny). Po předchozí domluvě s učitelkou představí jedno z dětí, které má zájem o prezentování, blíže svoji rodinu. Oporou jsou mu obrázky na tablu. V případě potřeby učitelka pomáhá s doplňujícími otázkami či informacemi.

Reflexe:

Konstrukce tvoření vlastních otázek: Dítě, které představovalo svoji rodinu, pokládá dětem vlastní otázky na základě své prezentace. Když takto pokládá otázky jedno z dětí, jsou ostatní více aktivizováni, než kdyby se ptala jen učitelka a ta má okamžitou zpětnou vazbu, co děti zaujalo a co vše si zapamatovaly. Příklady otázek: „*Kolik mám sourozenců? Jak se jmenuje starší bratr? Mám doma pejska? Jak se jmenuje? Bydlím v domku se zahradou? Co rád dělám s Vojtou? Jaká je moje maminka?*“ Technikou **náhodného výběru** děti odpovídají na konkrétní otázky. Tzn., že dotyčný (ten, kdo představoval svoji rodinu a pokládá otázky) děti nevyvolává podle toho, kdo se hlásí, ale vybírá – losuje kartičky se značkami dětí ze sáčku.

Námětová hra na rodinu:

Děti se rozdělí do skupin, aby vytvořily svoje rodiny (učitelka dle potřeb pomáhá). Každá rodina má svůj vymezený prostor na látce. Děti mají za úkol se ve skupině domluvit a rozdělit si role (máma, táta, dítě) a následně postavit na vymezeném prostoru (kus látky) z kostek či jiných dostupných materiálů svůj dům. Učitelka oznámí ukončení stavby a hry jemným signálem (zvoneček).

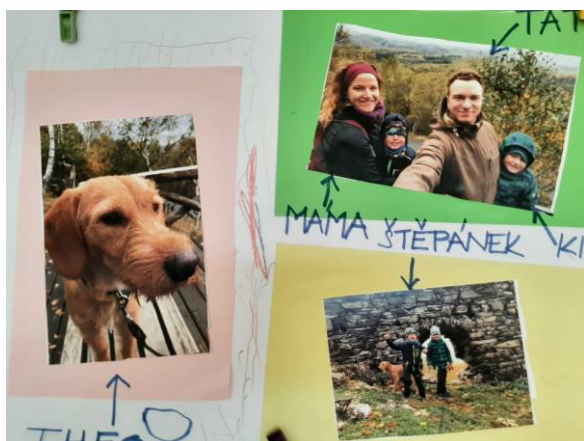
Závěrečná reflexe:

Děti zůstávají ve svém domečku, který postavily. Domluví se, kdo z „rodiny“ bude mluvit a postupně tyto zvolení zástupci jednotlivých rodin představují ostatním a opičce Páje svoje rodiny. Učitelka dle svého uvážení klade různé otázky, na kterých si ověřuje naplnění cílů. Příklady otázek: „*Podle čeho jsi vybíral/a kamaráda/ku do svojí rodiny? Koho sis vybral/a, a proč? Jak jste spolupracovali? Dokázali jste se domluvit? Kdo všechno je v tvoji rodině? Co umí dobře maminka a co na ní máš rád? Co umí dobře tatínek a proč je pro rodinu důležitý? Jaké je vaše dítě, je to kluk nebo holčička? Co dělá nejraději? Pomáháte si ve vaší rodině vzájemně a jak?*“ apod. Následuje závěrečná galerie, kdy se rodiny drží za ruce a jdou spolu na procházku po herně a prohlíží si ostatní domy.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Inspirací a oporou pro nás byly příběhy opičky Páji z knihy Pája a bleší cirkus viz uvedené zdroje, se kterou jsme pracovali v průběhu celého roku. Naším cílem bylo zaměřit se na sourozenecké vztahy, vztahy s okolím i v rodině, společně hledat odpovědi na otázky a nabízet řešení. Uvědomit si, jaké místo máme ve své rodině, že každý má svou roli. Aktivní zapojení rodičů do projektu formou vytvářením rodinného tabla, vyplněním dotazníku o dítěti, které se stalo součástí portfolií dětí viz příloha. Děti měly možnost představit svoji rodinu a seznámit se také s ostatními rodinami svých kamarádů. Následoval sled různých činností na téma Moje rodina. Rodinná tabla nám zdobí třídu a u dětí (zvláště mladších) se zvýšil pocit jistoty a bezpečí, jejich rodina je jim nablízku.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Použila jsem několik technik **formativního hodnocení**. Děti jsou už zvyklé a nebojí se odpovídat a reflexi v různých formách samy vyžadují. **Technika kladení konstruktivních otázek** je náročnější a při této činnosti jsem ji použila poprvé. Většinou otázky klade učitelka. Pro děti je těžké položit správně otázku, aby ji ostatní pochopily. Chce to častější opakování, dávat více prostoru dětem. Otázky kladl starší chlapec, který nemá problém s komunikací, tak to zvládl sám. Opět se mi zde potvrdilo, že při tomto způsobu práce dochází k vyšší aktivizaci dětí. Jsou více pozorné, většina z nich znala správnou odpověď a měli zájem tvořit další otázky. Děti už měly předchozí zkušenost s prezentací svých rodin z předešlých činností v rámci tematického bloku o rodině. Při činnostech došlo k posílení prosociálního chování ve vztahu k ostatním, vnímání základní hodnoty rodiny, vnímání, že každý má ve společnosti svou roli a podle toho se má chovat, každý je důležitý a má své místo. Děti získaly zkušenost s formulováním otázek a popisováním obrázku či společné činnosti.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

VÁCHOVÁ, Michaela, Michaela LENDEROVÁ, Radka SCHILLEROVÁ a Tereza ŠEVČÍKOVÁ. Emušáci - Pája a bleší cirkus. Scio.cz, 2019. 125 s. ISBN 978-80-7430-18-3.

HRUBÍN, František. Co ta očka vidí. Artur, 2020. 10 s. ISBN 978-80-7483-121-8.

CKP: Teplice, MŠ Kaštánek

Autor: Jana Kropáčová, Martina Janotková

Přílohy: Dotazníky o dítěti

JÁ

KDO JSEM?

Jmenuji se:

Datum narození:

Školní rok:

JÁ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Líbí se mi, když mi říkají:

Jak se jmenují paní učitelky:

Kdo je můj kamarád a proč?.....

.....

Na co se ve školce těším a proč?.....

.....

Na co se ve školce netěším a proč?.....

.....

Kde si nejraději hraji a s čím?.....

.....

Moje oblíbené místo ve školce:

Moje oblíbené jídlo ve školce:

JÁ A MOJE RODINA

Jak se jmenuje moje maminka tatínek

sourozenci

Kde bydlím?.....

Mám rád oslavy nebo ne a proč:

.....

Jaké jídlo mi doma chutná?.....

Jak doma pomáhám?.....

.....

Jaké máme doma zvířátko a jak se o něj starám?.....

.....

Kam jezdím rád na výlety a proč?.....

.....

Moje oblíbená hračka:

Za kým jdu, když je mi smutno, když potřebuji pomoc?

.....

Čím chci být až vyrostu a proč?.....

.....

Název činnosti:	Zavádění třídních pravidel
Věk dětí:	3-6 let
Časová dotace:	30 minut + 30 minut tvorba fotografií
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj komunikativních dovedností (Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč) • Seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému (Dítě a ten druhý)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně formulovaných větách (Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč) • Spolupracovat s ostatními (Dítě a ten druhý)

Pomůcky:

Velký papír na zapisování, fixy, fotoaparát, karty s číslicemi 1, 2, 3; dostatečný počet kartiček pro hlasování dětí.

Co předcházelo:

Ve třídě jsme měli nevyhovující pravidla, bylo jich hodně a byla již předem vybraná a zformulovaná učitelkou. V rámci vytváření bezpečného prostředí a navození atmosféry důvěry, které je mimo jiné jednou z podmínek pro využívání formativního hodnocení, jsme přistoupili ke změně. Pravidla jsme chtěli vytvořit společně s dětmi a zredukovat na nižší počet, vybrat ta nejdůležitější.

Popis činnosti:

Úvod do činnosti: Děti společně formou brainstormingu vyjadřovaly svoje nápady na pravidla, která jsou podle nich ve třídě důležitá, učitelka dbala na to, aby každé dítě mělo možnost vyjádřit svůj názor a také, aby všechny vyřčené nápady zapsala a v této fázi nebylo nic hodnoceno. Následovala diskuze o tom, proč děti navrhují určitá pravidla, jaké důvody je k tomu vedly a výběr těch nejdůležitějších. Důležité je vysvětlit dětem, jak vhodně – pozitivně pravidla formulovat, aby to nebyl zákaz. Z celého množství jsme vybrali ta, která byla nejvíce zastoupená. Děti hlasovaly pro jednotlivá pravidla pomocí kartičky (usměvavý smajlík), učitelka postupně přečetla z navržených tři pravidla, které označila číslicemi 1, 2, 3 a děti přikládaly kartičky. Z navržené trojice bylo vybráno to pravidlo, které mělo nejvíc hlasů (kartiček se smajlíkem). Takto jsme vybrali **Finální počet 5 nejdůležitějších pravidel**.

Výsledná pravidla:

- Chovám se ohleduplně, neubližuji sobě ani druhým.
- Počkám, až druhý domluví. Mluvím tak, aby mě slyšel, ale nekřičím.
- Vše vracím na své místo.
- Pozdravím, poprosím, poděkuji.
- Pohybuji se pomalu a ukázněně.

Ke konečnému ztvárnění finálních pravidel si děti vybraly variantu fotografií, které jsme poté se zájemci ztvárnili prostřednictvím fotoaparátu.

Děti pomáhaly při focení, tisku fotografií a laminování. Finální podobu pěti vybraných pravidel a ztvárněných fotografiemi děti jsme si v podobě malé nástěnky zavěsili v úrovni očí dětí ve třídě.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Do činnosti se kromě čtyř dětí zapojily všechny děti ze třídy. Na základě konečného výběru jsme vytvořili nástěnku s fotografiemi, jedná se o živou pomůcku, kterou dále využíváme, děti se k ní obrací i během dne jako při příkladném dodržení či naopak porušení pravidel. Vhodné je hotové fotografie zalaminovat, nástěnku umístit do vhodného prostoru, ve výši očí dětí. Osvědčilo se mi tzv. „Přistihování dětí při dobrém“, kdy komentuji a povzbuzuji dítě, když si všimnu určitého chování v souladu s pravidly: „Všimla jsem si, že...“. Také další ztvárnění například výtvarné či pomocí dramatizace pomáhá k hlubšímu pochopení a přijetí pravidel. Důležité je, aby tato domluvená pravidla dodržovali také dospělí (obě učitelky, asistentka apod.).

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Otázky pro učitelku: *Dokázaly děti samostatně vyjadřovat návrhy na správné chování? Rozumí děti formulaci pravidel, jsou jim srozumitelná? Podařilo se nám vybrat podstatná pravidla? Podařilo se nám formulovat pravidla pozitivně? Techniku brainstormingu se teprve učíme, vidím v ní přínos, děti se učí vyjadřovat svoje názory bez ostychu, že je něco špatně či dobře. Děti projevily zájem hlasovat pomocí kartiček, velmi je zaujalo podílet se na rozhodování o chodu třídy, dokázaly dobře přijmout, pokud jejich pravidlo nezískalo nejvíce „hlasů“. Během **brainstormingu**, se zapojilo čtrnáct z osmnáti dětí, uváděly stávající pravidla i své vlastní nápady, např.: „Uklízím drumbeny, aby se někdo nezranil. Chováme se k sobě hezky, nezlobíme kamarády. Nenosím do školky sirky a zapalovače, aby nebyl požár. Krmím zvířátka. Uklízím ze země špendlíky.“ Potěšilo mě, že děti vesměs dokázaly vyslovené pravidlo samostatně racionálně zdůvodnit. Odpovídaly na doplňující otázky učitelky „Proč si myslíš, že je důležité...? Co by se stalo, kdybychom toto pravidlo nedodržovali?“*

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

SYSLOVÁ Zora, KARGEROVÁ Jana, KREJČOVÁ Věra. Individualizace v mateřské škole. Portál: Praha 2015. 182 s. ISBN 978-80-262-0812-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Systém hodnocení a sebehodnocení žáků. Brno: MSD, spol. s r.o., 2011. 153 s. ISBN 978-80-7392-169-9.

Název činnosti:

Věk dětí:

Časová dotace:

Vzdělávací cíle:

Rozkvetlá louka

3-6 let

60 minut

- Vytvoření pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat (**Dítě a společnost**)
- Rozvoj fantazie, představivosti a tvořivosti – tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)
- Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)
- Vnímát umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat a hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo) (**Dítě a společnost**)

Očekávané výstupy:

Pomůcky:

Interaktivní tabule, obraz - dílo Kathariny Grosse viz odkaz nebo reprodukcí, bílý papír A4 nebo A3, barevné šátky, bílé plátno (prostěradlo), hudba z CD Žonglování na deset, Amálka Třebická, skladba Obr a víla viz zdroje, relaxační hudba, potravinářské barvy, led, igelitový ubrus, barevný semafor a kolíčky s označením jmen dětí pro sebehodnocení.

Popis činnosti:

Motivační úvod: rozhovor o návštěvě galerie, malířce Katharině Grosse a jejím díle. Učitelka zprostředkuje dětem vybraný obraz autorky na interaktivní tabuli (dále IT) – odkaz viz zdroje. Učitelka nechá výtvarné dílo na děti působit a následně jim pokládá otevřenou otázku, co jim obraz připomíná. Nepospíchá, nechá je vyjadřovat jejich názory a myšlenky. Následně nabídne dětem možnost určité vizualizace, kdy si dítě může vybrat bílý papír ze dvou velikostí A4 nebo A3, postavit se před IT a nechat si na „svůj“ bílý papír promítnout výtvarné dílo – zvolený obraz autorky. Je to zajímavé zpestření, kdy si děti mohou toto ozvláštnění vyzkoušet, hýbat s papírem, kdy se části promítaného obrazu posouvají, zjevují a mizí (posílení prožitku z vnímání výtvarného díla).

Vrstvení šátků (prvky artefietiky) – následuje další část, kdy děti pomocí barevných šátků tvoří svoji představu barevného obrazu. Na

bílý podklad - plátno děti podle své fantazie pokládají šátky a tvoří svoji představu barevné rozkvetlé louky. Po položení posledního šátku lze pozorovat, jak se barvy překrývají nebo prosvítají. Následuje prostor pro diskuzi o tom, jestli vzniklý obraz připomíná barevné obrazy Kathariny Grosse.

Pohybová aktivita – taneční improvizace s šátky (hudba – skladba od Amálie Třebické Obr a víla viz zdroje). Děti si vyberou z nabídky barevných šátků každý jeden, rozdělí se do dvou skupin, ve kterých budou pohybem vyjadřovat víly a obry. Učitelka dá dětem prostor pro vyjádření, jak si tyto dvě bytosti představují, jak asi vypadají, jací jsou. V případě potřeby jim určitou představu pomůže nastínit učitelka (víly mohou být krásné, s dlouhými vlasy, umí tančit, jsou jemné, plaché. Obři mohou být velcí, silní, nebojí se, trochu nemotorní. Po spuštění hudby děti chvíli naslouchají a pak

pohybem vyjadřují, co si zvolily a podle toho, jak se ve skladbě střídají dva motivy (něžný = víly, silný = obři).

Výtvarná činnost „Rozkvetlá louka“: technika batikování za studena (společná práce). Děti s pomocí učitelky připraví na zem (nebo na stůl) igelit, na něj položí bílé plátno a látku posypou potravinářskými barvami dle své fantazie tak, jak si představují rozkvetlou louku. Na závěr rozloží kostky ledu na látku posypanou barvami, led postupně taje a uvolněná voda rozpustí práškové potravinové barvy, které se vzájemně mísí a vytváří barevný obraz rozkvetlé louky. Následuje relaxace s podporou komentovaného slova.

Relaxace – vizualizace:

Učitelka pustí relaxační hudbu se zvuky přírody a slovem provází děti představami o tom, že leží na louce, svítí slunce, příjemně hřeje, voní zelená tráva a rozkvetly červené včelí máky, modré chrpy, bílé kopretiny, žluté blatouchy a divizny, fialové zvonky i jiné roztodivné květiny, které měly třeba oranžovou nebo růžovou barvu. Svou vůni vábily barevné motýly – žluťásky, bělásky, babočky,

otakárky, kteří si poletovali z květu na květ. Včely a čmeláci pilně opylovali každou květinu. Učitelka mluví pomalu a potichu, aby děti měly prostor rozvinout své představy (je vhodné, aby si děti, které se nebojí zavřely oči pro zesílení představ). Mezitím se se led na plátně z větší části rozpustil a barvy se do sebe zapustily. Učitelka ukončí vizualizaci, děti pomalu otevrou oči, protáhnou se a posadí se. Následuje rozhovor o prožitých pocitech, zda jim bylo příjemně, jak se cítily a co ve svých představách viděly. Tuto diskuzi uzavírá prohlédnutí si výtvarného díla, jaký obraz barvy a led vytvořily a prostor pro vyjádření názoru dětí.

Závěrečná reflexe:

Pro možnost sebehodnocení – vyjádření pocitů dětí, jak si myslí, že se jim dařilo představit si louku, zelenou trávu, barevné květiny, zda si dovedly představit, jak vypadají nebo jejich vůni, jsem zvolila tříступňovou škálu barev semaforu. Zelená barva = dařilo se mi představit si květiny různých barev. Oranžová = dařilo se mi jen trochu, nebylo to jednoduché. Červená = vůbec nic se mi nedařilo si představit.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Činnost jsem realizovala se skupinou dvaceti dvou dětí. Příklady některých výstižných odpovědí dětí na otázku, co jim obraz Kathariny Grosse připomíná: „...duhu, pastelky, začarovaný les, zahrádku, barevné kytky“. Led se vždy nemusí rychle rozpouštět, záleží na teplotě vzduchu, proto můžeme jít na vycházku a přijít dřív a činnost vyhodnotit po pobytu dětí venku. Přínos této činnosti pro děti je rozvíjení fantazie a představivosti, rozvoj sebevědomí, děti si připadají jako umělci, kteří dokáží vytvořit obraz, umělecké dílo. Dalším přínosem je propojení výtvarné, hudební i pohybové činnosti. Formování dětského vkusu a vytvoření si pozitivních vztahů ke kultuře a umění.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Způsob sebehodnocení pomocí barev semaforu (tříступňová škála) používáme druhým rokem a dětem se daří pomocí tříступňové škály vyjádřit svůj názor na to, jak se jim dařilo. Dvacet dětí uvedlo, že se jim představa dařila a cítily se při ní dobře, dvě děti

měly problém představit si jak květiny a tráva voní. Nikdo z dětí nevyjádřil, že by se mu to vůbec nedařilo. Podobné formy práce s výtvarnými díly zařazují do vzdělávací nabídky často, děti jsou již v tomto způsobu vyjadřování zkušené, mladší děti se díky tomu učí od starších velmi rychle. V tomto spatřují výhodu heterogenních skupin.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

GROSSE, Katharine. Zázračný obraz: studijní materiál k výstavě [online]. Praha: 16.2. 2018-06.01. 2019 [cit. 2021-04-06].

Dostupné z: https://ngp-prod.brainz.cz/storage/755/katharina_grosse_studijni_material.pdf

GROSSE, Katharine. Nepojmenovaná: akryl na plátně [online]. Phillips: Londýnská aukce 13.2. 2020 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.phillips.com/detail/katharina-grosse/UK010120/5>

TŘEBICKÁ, K. Amálka. Obr a víla [Youtube video]. Youtube [online]. 6.3. 2013 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=yMmOc61JN6A>.

CKP: Slaný, MŠ Libušín

Autor: Michaela Žižlavská

Název činnosti:	Co si oblékneme
Věk dětí:	4-6 let
Časová dotace:	20 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkcích (Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace) • Uvědomění si vlastního těla (Dítě a jeho tělo)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Popsat situaci – skutečnou, podle obrázku (Dítě a jeho tělo) • Zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace)

Pomůcky:

Piktogramy oblečení v šatně – „Co si obléknu na vycházku“, provázek.

Popis činnosti:

Učitelka před odchodem do šatny děti motivuje a vysvětluje pravidla piktogramů.

Připomenutí každodenního rituálu – děti použijí oblečení, které je na obrázku. Každý den děti využívají piktogramy – děti si oblékají jednotlivé části oděvu podle připravených obrázků. Samostatné oblékání, sebeobsluha, případná vzájemná pomoc druhému. Děti se pak oblékají samostatně, průběžně kontrolují obrázky s tím, co si oblékly. Konzultují s ostatními dětmi a případně si pomáhají navzájem.

Závěrečná reflexe:

Učitelka se řídila několika strategiemi formativního hodnocení, zejména: OBJASŇOVÁNÍ, SDÍLENÍ A POROZUMĚNÍ CÍLŮM A KRITÉRIÍM ÚSPĚCHU – tedy jednoznačné vysvětlení toho, co je z hlediska učitelky, ale třeba i z hlediska skupiny dětí správné a žádoucí. Je třeba dětem jasně a přehledně ukázat, jak se mají v určený den obléknout. Před odchodem na vycházku vede děti k sebehodnocení – vyjádření spokojenosti s tím, jak se jim podařilo splnit zadaný cíl. Použije techniku hromadného hlasovacího systému, kdy děti

zvednutím palce vyjadřují, zda jsou s výsledkem spokojeni či ne. Každodenním rituálem si děti upevňují návyky, učí se reagovat na změnu a navzájem spolupracují.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Tato metoda se nám velmi osvědčila, děti spolupracují i při přípravě řazení karet s piktogramy před pobytem venku, dle počasí je společně s paní učitelkou obměňují. Tato jednoduchá činnost děti motivuje ke zlepšení sebeobsluhy a k sociálnímu učení. Je důležitá zapojení dětí již do navrhování a zhotovování piktogramů. Při chybějící části oblečení učitelka ukáže dítěti sled obrázků tak, aby mohlo svou chybu napravit. Jde o práci s chybou, kde jednoduchým příkladem učitelka předvede dítěti, jak lze chybu napravit. Tyto obrázky (piktogramy) lze využít i při stolování, hygieně a dalších běžných činnostech v mateřské škole.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Používání **hromadného hlasovacího systému** s gestem ruky se stalo rituálem, kdy děti vizuálně kontrolují splněná kritéria a vyjadřují svou spokojenost. Občas se stává, že dítě nějakou součást oblečení zapomene nebo oblékne ve špatném pořadí. Na chybu ho většinou upozorní ostatní děti, takže ji napraví, ještě před závěrečným **sebehodnocením**.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

Název činnosti: Zamrzlý rybník

Věk dětí: 4-6 let

Časová dotace: 30 minut, 30 minut, 20 minut, 30 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností a vytváření základů pro práci s informacemi (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)

- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí (**Dítě a svět**)

- Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech i ve slovních výpovědích k nim (**Dítě a jeho psychika – Jazyk a řeč**)

Očekávané výstupy:

- Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí. (**Dítě a svět**)

Pomůcky:

Kniha Výtvarné čarování viz zdroje, bílý papír A3 nebo A4, nůžky, vlna, přírodniny, na pokus-voda, sůl, černé a modré čtvrtky, různé druhy látky a předměty na obtiskování do barvy, hřebeny a kartáčky na roztírání barvy, obrázky zimní přírody, látkový modrý kruh, prázdné krabičky.

Popis činnosti:

Práce s příběhem. Učitelka zahájila činnost motivační četbou příběhu Co se skrývalo v zamrzlém rybníku (viz příloha). Poté si děti si v komunitním kruhu posílaly bílé klubko vlny a vytvářely zamrzlou, popraskanou hladinu rybníka. Otevřenými otázkami učitelka děti pobízela k diskusi o tom, co všechno se může skrývat pod hladinou zamrzlého rybníka a nechala dětem dostatek prostoru pro vyjádření svých myšlenek a nápadů.

Výtvarná tvorba:

Následně u stolků děti vystříhovaly sněhové vločky, muchlaly sněhové koule a vytvářely zamrzlou a zasněženou hladinu skládáním vloček a koulí na modrý kruh látky. Prohlížely si fotografie, časopisy a encyklopedie s obrázky zimních zamrzlých jezer a zimní krajiny.

Reflexe:

Na závěr této aktivity učitelka popisným jazykem a otevřenými otázkami s dětmi zopakovala dané téma. K tomu použila hromadný hlasovací systém, kdy děti s červenými a zelenými lístečky hlasují ANO x NE – odpovídají na otázky, např: „*Můžeme stoupat na zamrzlý rybník, když nevíme, jak silný je led? Je to nebezpečné?*“

Pokus s vodou a přírodninami:

Za pomoci učitelky děti do prázdných krabiček nalily vodu a vyskládaly různé přírodniny, které měly při této činnosti k dispozici. Spolupracovaly ve skupinkách, domlouvaly se na obsahu krabičky. Tyto krabičky daly přes noc za okno a druhý den společně pozorovaly zamrzlé předměty. Poté jsme je odnesli před mateřskou školu na zahradu a pozorovaly, kdy roztají. Přímým prožitkem děti prostřednictvím vlastní činnosti poznávaly účinky počasí.

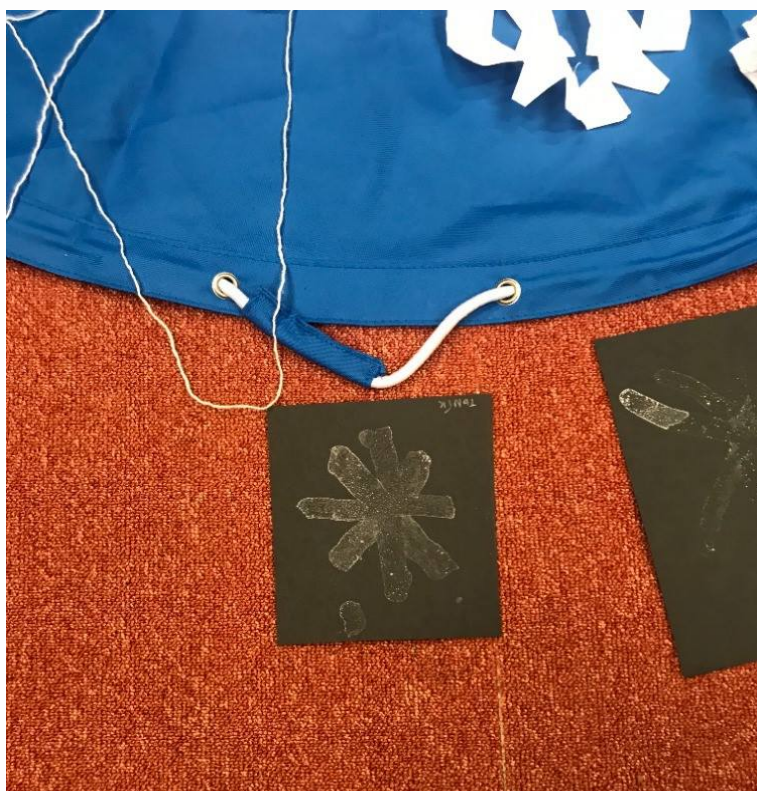
Výtvarná hra s barvou (prvky artefietiky):

Motivace – připomenutí předchozích činností, kdy děti vytvářely zamrzlý rybník pomocí kruhu modré látky a papírových vloček. Následovala další tvorba, vizualizace rybníku pomocí barev. Učitelka nabídla dětem barvy, které korespondují se zimní náladou (bílá, modrá, šedá, fialová). Děti na bílou čtvrtku roztíraly modré a bílé skvrny, (za pomoci kartáčků, hřebenu, špejlí apod.) a vytvářely iluzi zamrzlého rybníka. Na hotovou barevnou plochu obrázku otiskovaly různé předměty. Důležitá pro nás byla vzájemná spolupráce, domlouvání se při výběru přírodnin a předmětů k tisku.

Pokus s vodou a solí:

Děti malovaly vodou, ve které byla rozpuštěná sůl. Malovaly sněhové vločky, ze kterých vzniká neviditelný obrázek. Obrázky daly na topení do druhého dne uschnout a po zaschnutí se objevila třpytivá vločka. Děti si osvojily nové poznatky a rozvíjely fantazii.

Závěrečná reflexe:

V rámci reflexe provedly děti sebehodnocení. Hodnotily své pocity při výtvarné hře s barvou. Tento pocit vyjadřovaly pomocí barev semaforu, kdy k příslušné barvě připnuly kolíček se svou značkou. Zelená barva: pracoval/a jsem s radostí, s vytvořeným rybníkem jsem spokojený/á, práce se mi povedla. Žlutá barva: něco se mi nepodařilo a příště bych to udělal/a jinak. Červená barva: vůbec se mi to nepovedlo, nešlo mi to, nejsem spokojený/á.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Činnosti jsem realizovala v průběhu celého týdne s heterogenní skupinou dětí ve věku 4-6 let. V průběhu prožitkových činností si děti prohloubily povědomí o rozmanitosti zimní přírody, objevovaly tajemství v náhodných skvrnách barvy, objevovaly rozmanitost při roztírání barvy hřebenem a kartáčem, rozvíjely fantazii a znalost přírody při pokusech s vodou a ledem. Vzhledem k charakteru počasí se podařil i pokus s vodou a přírodninami, kdy přes noc mrzlo a přes den led roztál. Velkým přínosem byl prožitek dětí při všech činnostech. V tomto týdnu se podařilo skloubit poznávání přírodních zákonitostí s rozvojem tvořivosti a fantazie dětí.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Učitelka využívala **strategie formativního hodnocení** (např.: využívat respektující komunikaci, popisný jazyk a pozitivní zpětnou vazbu tak, aby posilovala vnitřní motivaci dítěte k dalšímu učení). Přistupovala k dětem individuálně, ptala se na jejich názor a vysvětlení, používala otevřené otázky. Nechávala dětem prostor, aby samy reagovaly, popisovaly, co vidí, co si myslí a tím se posouvaly vpřed. Způsob **sebehodnocení (hromadný hlasovací systém)** používá již druhým rokem a dětem se daří pomocí dvoustupňové nebo třístupňové škály vyjádřit svůj názor na to, jak se jim dařilo. Artefiletika umožňuje dětem rozvíjet kreativitu, uplatňovat svoje nápady a spolupracovat.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra; HAZUKOVÁ, Helena a Jan SLAVÍK. Výtvarné čarování Artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. Praha: Albra (redakce SPL - Práce), 2010. 167 s. ISBN 978-80-7361-079-1.

CKP: Ústí nad Labem II, MŠ Kameňáček

Autor: Hana Elmanová

Příloha: Text pohádky „Co se skrývalo v zamrzlém rybníku“ z knihy Výtvarné čarování Artefiletika pro předškoláky a mladší školáky.

Co se skrývalo v zamrzlém rybníku

Jednoho den, když Sluníčko vykouklo mezi mraky a zahledělo se na hladinu rybníka, hned se mu něco nezdálo. Dříve se hladina třpytila pod jeho paprsky jako zrcadlo a teď vypadala ospale. I větřík, který si pohrával každý den s jejími vlnkami, nemohl najednou žádnou rozhoupat a jen tak klouzal po hladině. Co se stalo? Proč hladina neodpovídá?

Všechno způsobil mráz, který se přes noc pustil do čarování. Na oknech domů vykouznil ledové květiny neobyčejných tvarů. A jakmile se jen trochu dotknul hladiny, na ztuhlé hladině také vypučely mrazivé květy. Holé větve stromů na hrázi se pokryly jiskřivě bílými bodlinami jinovatky. Krajina se proměnila v ledové tajemství skrývající spoustu překvapení pro toho, kdo se dokázal pozorně dívat kolem sebe a nechal se unášet studenou krásou paní Zimy.

Kdo z dětí byl jen trochu zvědavý, nevydržel sedět doma za oknem jako pecivál. Teple se oblékl a utíkal ven, ke břehu, odkud mohl lépe spatřit mrazivé čarování a odkrýt tajemství hladiny, lemované ojíňeným břehem.

Název činnosti:

Milionář

Věk dětí:

5-6 let

Časová dotace:

30 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj komunikativních dovedností a kultivovaného projevu (**Dítě a jeho psychika – jazyk a řeč**)
- Vytváření základů pro práci s informacemi (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)

Očekávané výstupy:

- Přemýšlet, vést jednoduché úvahy a také vyjádřit to, o čem přemýšlí a uvažuje (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)

Pomůcky:

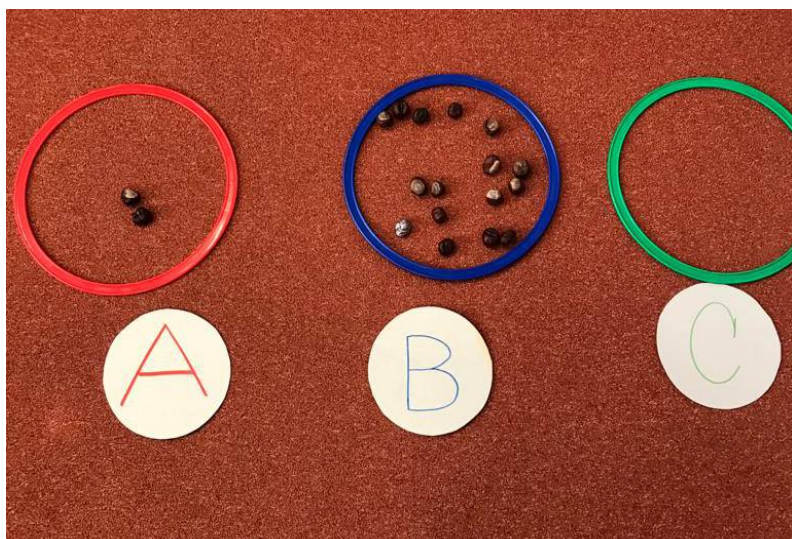
Kartičky s jednoduchými otázkami, barevné kruhy (tři barvy), kaštiny, hlasovací lístky červené a zelené.

Popis činnosti:

Motivační úvod: učitelka motivuje děti popisem hry Milionář a připomene pravidla této hry. Nejdříve seznámí děti s umístěním kaštanů dle správných odpovědí a), b), c), do barevných kruhů:

a) červená b) modrá c) zelená

Kruhy jsou umístěné uprostřed místnosti, děti sedí v kruhu kolem kruhů. Každé dítě má k dispozici tři kaštiny a červený a zelený papírek. Učitelka s pomocí vybraného dítěte vylosuje z nabídky jednu otázku. Tuto otázku položí všem dětem najednou s možností výběru ze tří odpovědí. Zopakuje, kam děti položí

kaštan, pokud si myslí, že je odpověď správná. Děti mají k dispozici tři kaštiny, protože učitelka si připravila tři kvízové otázky.

Příklady kvízových otázek:

1. Co se líhne z vajíčka?
a) Slepice b) Kotě c) Kuře
2. Který pták odlétá na podzim do teplých krajín?
a) Vlaštovka b) Kos c) Sýkorka
3. Kdo se plazí?
a) Veverka b) Had c) Opice

Po položení otázky nechá učitelka dětem krátký čas pro rozmyšlení, na pokyn učitelky učitelka děti vybírají správnou obruč a do té položí kaštan.

Závěrečná reflexe:

Vždy na konci hlasování po každé otázce učitelka připomene dětem techniku hromadného hlasovacího systému s použitím zelené a červené barvy. Děti svou volbou barvy papírku dávají najevo svůj názor o správnosti odpovědi.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Navázala jsem na předchozí zkušenosti, děti s kvízem „Milionář“ již v minulosti pracovaly, podobně i s obdobnou vědomostní hrou „Riskuj“. Je potřeba pokládat jednoduché otázky s jasnou volbou – dítě si vybírá a volí podle svého uvážení. Tuto techniku je nutné s dětmi nacvičit, důležité je, aby děti volily svou

odpověď po vybidnutí učitelky ve stejném čase, protože některé děti mají tendenci počkat, až jak odpoví kamarád a podle toho přizpůsobí svou volbu. Častějším opakováním techniky se děti naučí odpovídat samostatně.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Při této technice kombinujeme **hromadný hlasovací systém**, kdy děti odpovídají na otázku, zda je zvolená odpověď na **kvízovou otázku** správná, se slovním popisem, proč je to správně nebo naopak, jaká odpověď je chybná. Děti se učí obhájit svůj názor, případně ostatním vysvětlit svůj postoj. Je důležité správné položení otázky ze strany učitelky. Při **hromadném hlasovacím systému**, který děti znají a umí používat, vedeme děti i k vysvětlení své odpovědi a tak pokládáme základy **sebehodnocení**.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora

Název činnosti:	Hejbní kostrou
Věk dětí:	4-6 let
Časová dotace:	25 minut , 25 minut, 25 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Uvědomění si vlastního těla (Dítě a jeho tělo) • Rozvoj fyzické a psychické zdatnosti (Dítě a jeho tělo)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu (Dítě a jeho tělo) • Pojmenovat části těla, některé orgány (včetně pohlavních), znát jejich funkce, mít povědomí o těle a jeho vývoji, o narození, růstu těla a jeho proměnách), znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem (Dítě a jeho tělo)

Pomůcky:

Švédské lavičky, ribstoly, lana, papírová kostra rozkládací, encyklopedie Lidské tělo viz zdroj.

Popis činnosti:

Úvod do tématu: Hra „Udržíme se spolu na laně?“
Tuto činnost učitelka zařadila na úvod týdenního projektu, zaměřeného na rozvoj fyzické a psychické zdatnosti dětí. Děti se rozdělily do dvojic a měly za úkol přejít společně ve dvojici (čelem proti sobě, drží se za ruce) lana položená na zemi tak, aby se na laně udržely (rovnováha). Dvě lana položená na zemi proti sobě, obtížnost určuje rozložení lana, které může ležet rovně nebo v různých vlnovkách. Učitelka stanovila a dětem dostatečně objasnila kritéria úspěšného zvládnutí úkolu: děti se nemají pustit, nemají šlápnout celým chodidlem na koberec, nezáleží na rychlosti, nejde o závod, ale o správné provedení.

Reflexe:

Děti po několika pokusech pochopily význam spolupráce mezi sebou a naučily se reagovat. Učitelka jim občas poradila a doporučila vhodné provedení. Důležité bylo opravdu jasné zadání kritérií, děti se snažily o jejich dodržení, i když ne vždy se to podařilo napoprvé.

Překážková dráha:

Učitelka společně s dětmi připravila cestu překážkové dráhy a vysvětlila pravidla. Na překážkovou dráhu použili švédské lavičky, ribstoly a lana. Stanovená kritéria úspěchu: přelézt nebo podlézt lana aniž by se nějaká část těla lana dotkla.

Reflexe:

Děti pochopily zadání a zadaná kritéria velmi rychle. Učitelka se snažila pomáhat méně obratným dětem tak, aby splnily zadání.

Hejbní kostrou:

Tuto činnost učitelka zařadila na závěr pohybových činností, zaměřených na rozvoj pohybové zdatnosti a strategie. Na začátku činnosti učitelka děti seznámila s kritérii správného provedení. Děti sestavily z vystřížené kostry svůj obrázek za podmínky, že stejně umístí své tělo do dané polohy vedle sestaveného obrázku kostry. Tzn., že vše musí být proveditelné. Vznikaly komické situace, když děti zjistily, že některé složené papírové pozice nejsou realizovatelné.

Závěrečná reflexe:

Učitelka cílenými otázkami zjišťovala, zda děti pochopily zadání, jak spolu souvisí části těla, co lze/nelze provést a na závěr každé aktivity zvolila zpětnou vazbu s popisným jazykem, s dětmi zhodnotila činnost. Po každé aktivitě vedla děti k sebehodnocení. Děti zhodnotily použitím hromadného hlasovacího systému, zda se jim činnost podařila (zvednutím palce nahoru) či zda se jim nedařilo nebo je činnost nebavila (palec dolů).

Zkušenosti z realizace činnosti:

Zvolila jsem prožitkovou aktivitu, kdy děti prostřednictvím vlastní činnosti zjistily možnosti svého těla, co nám tělo dovolí a co už nejde. Byla jsem dětem k dispozici, pokud potřebovaly poradit. Dětem jsem doporučila pro chůzi po laně, zout si přezůvky. U všech aktivit bylo velmi důležité vysvětlení správných kritérií pro úspěšné splnění cíle. Děti si prohloubily povědomí o svém těle, o jeho pohybovém rozpětí a možnostech. Pozorovaly druhé a učily se od nich, využívaly smyslového vnímání. Zhotovili jsme fotografie, které jsme barevně vytiskli (formát A4) a použili je k výzdobě třídy.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

V průběhu činností učitelka využívala některé **základní strategie formativního hodnocení** (např. jednoznačně objasnila cíle a kritéria úspěchu, dětem poskytovala popisnou zpětnou vazbu o tom, jak se jim dařilo, podporovala učení dětí od sebe navzájem). Používala **respektující komunikaci, popisný jazyk a pozitivní zpětnou vazbu**, tím posilovala vnitřní motivaci dítěte k dalšímu učení. Přistupovala k dětem individuálně, ptala se na jejich názor a vysvětlení, používala otevřené otázky. Nechávala dětem prostor, aby samy reagovaly, popisovaly, co vidí, co si myslí, v čem se mýlily, jak to jde udělat jinak apod. Po každé činnosti zařadila techniku **hromadného hlasovacího systému**. Na koberec položila **semafor**, složený ze tří barev (červená, žlutá, zelená). Děti měly k dispozici své fotografie s kolíčky a přikládaly k barevnému **semaforu** podle svého pocitu, jak se jim daná činnost líbila, dařila se jim (zelená), měly problém s dodržením kritérií, ale pak se to naučily (žlutá) nebo jim činnost připadala složitá, nešla jim, nebavila je (červená). Učitelka použila otevřené otázky pro zjištění toho, co se dětem dařilo, s čím byly spokojené a co se naopak nepovedlo.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

KOLEKTIV AUTORŮ. Lidské tělo - Všechno, co potřebujete vědět o svém těle. Praha: Extra Publishing, 2019. 160 s. ISBN 978-80-7525-284-5.

CKP: Ústí nad Labem I, MŠ Kytička

Autor: Jaroslava Svobodová

Název činnosti:

Věk dětí:

Časová dotace:

Vzdělávací cíle:

Očekávané výstupy:

Kdo to ťuká na okénko

3-5 let

30 minut + 20 minut v průběhu vycházky

- Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi, společnostmi, planetou Zemí (**Dítě a svět**)
- Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností (**Dítě a jeho tělo**)
- Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (**Dítě a svět**)
- Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku, zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem (**Dítě a jeho tělo**)

Pomůcky:

Vařič, hrnec, lžice, vařečka, sádlo, formičky, vykrajovátko, směs zrní, slunečnice, píseň Kdo to ťuká na okénko, obrázky ptáků.

Popis činnosti:

Úvodní motivační část učitelka zahájila písní „Kdo to ťuká na okénko“. Děti zpívaly s učitelkou s doprovodem rytmických nástrojů – ťukání. Následovala diskuze o životě ptáků v zimním období, doplněná obrázky ptáků s jejich typickými znaky.

Reflexe:

Děti diskutovaly a odpovídaly na otázky, které učitelka kladla: „Co má ptáček, aby mohl létat? (křídla) Kde mají ptáčci svoje doma? (v budce, pod keřem, na komíně, ve skále) Na co mají ptáčci zobáček? (na jídlo, zobání, pití, zpívání, ťukání) Proč se musíme v zimě o ptáčky starat? (Protože nepřežijí v mrazu, mají málo potravy...)“

Příprava směsi pro ptáky:

Děti poté přejdou do třídy ke stolkům a samostatně si připraví pomůcky – hrnec, lžice, formičky, vařečku, sádlo a zrní. Vařič donese učitelka až nakonec a upozorní děti na bezpečnost při práci (horký vařič a sádlo). Děti pozorují rozechřívání sádla, které mění svou podobu. Rozehřáté sádlo vzhledem k bezpečnosti odstaví z vařiče, děti se střídají při míchání do úplného roztavení sádla. Potom děti postupně vmíchají směs zrní do roztaveného sádla do přijatelné hustoty.

Pomocí lžice dají tuto směs do formiček. Další skupina dětí

dává směs do vykrajovátek. Děti si mohou vybrat vkládání do formiček nebo do vykrajovátek. Dále děti odnesou formičky do lednice. Po krátké době všichni pokračují v činnosti. Děti vyjmou formičky z lednice, udělají díрку a provléknou provázek na zavěšení. Do některých zapichují dřívka. V průběhu činnosti děti zapojují své smysly – čich, hmat – vůně, struktura.

Věšení krmítek na zahradě

Při pobytu venku děti na školní zahradě pověsí vyrobená ptačí krmítka na nízké stromky a keře.

Závěrečná reflexe:

Učitelka v závěru provedla společnou reflexi činnosti. Pokládala dětem návodné otevřené otázky, kterými zopakovala postup tvorby potraviny pro ptáčky a zároveň vedla děti k sebehodnocení pomocí techniky hromadného hlasovacího systému využitím zvednutí ruky – pokud souhlasí s položenou otázkou zvednou ruku, pokud nesouhlasí, nechávají ruku dole. Děti si prostřednictvím této techniky uvědomily, jak se jim výroba potraviny pro ptáčky líbila, zda se jim povedlo potravu umístit ven na zahradu, zda mají z této činnosti radost.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Činnost byla pro děti nápaditá a zajímavá, děti měly možnost výběru, viděly okamžitý přínos svého tvoření, když krmítka zavěsily na školní zahradě. Při práci s vykrajovátky doporučuji použít velké a jednoduché tvary, lépe se pracuje s formičkami. Je dobré pracovat v menších skupinách a důležité je dbát na bezpečnost dětí.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

V tomto případě učitelka použila formu hodnocení spojeného s **hromadným hlasovacím systémem**. Tento způsob slouží u mladších dětí pro získání rychlé **zpětné vazby** a děti si ho rychle osvojily. Dále používáme při **sebehodnocení** starších dětí třístupňovou škálu smajlíků, na zimu jsme použili třístupňovou škálu sněhuláků. Touto činností se děti naučily, že je nutné v zimním období ptákům pomoci, protože se bez pomoci neobejdou, činnost vedla děti k uvědomění si odpovědnosti (pomoc ptákům v zimě), k pocitu sounáležitosti s živou přírodou.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

CHALUPNÍKOVÁ, Ivana. Ptáčkování: [online] Metodický portál RVP.CZ., 9. 12. 2009. [cit. 2021-20-3].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/7111/PTACKOVANI.html/>

CKP: Ústí nad Labem I, MŠ Skřivánek

Autor: Dana Rittigová, Jaroslava Sobotková

Název činnosti:

Pokusy s vodou

Věk dětí:

4-6 let

Časová dotace:

20 minut, 20 minut

Vzdělávací cíle:

- Vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách **(Dítě a svět)**
- Rozvoj a užívání všech smyslů **(Dítě a jeho tělo)**
- Osvojení si věku přiměřených a praktických dovedností **(Dítě a jeho tělo)**
- Posilování přirozených poznávacích citů, zvědavosti, zájmu **(Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)**

Očekávané výstupy:

- Osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné, přínosné a zajímavé, jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi **(Dítě a svět)**
- Vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů **(Dítě a jeho tělo)**
- Zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji **(Dítě a jeho tělo)**
- Vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat, všimnout si změny **(Dítě a jeho psychika – Sebepojetí, city, vůle)**

Pomůcky:

Velký kbelík s vodou na vánoční stromek (místo stojánku), krmivo, lojové koule pro ptáky, lavory nebo větší nádoby s vodou, plastové pomůcky – hračky vhodné na potopení do vody, křída na tabuli na zakreslení teploměru a bodu 0, kelímky nebo misky na plnění vodou, teploměr venkovní, hadry na utření stolků i na zem, barevný semafor na zhodnocení aktivity, čistý papír A4 – zkouška čistoty vody, dětské mikroskopy.

Popis činnosti:

Motivační úvod: motivací byl dar od zahradníka – živý vánoční stromek. Děti se společně s učitelkou rozhodly, že ho ponechají na školní zahradě. Proběhla diskuse jak a čím ho budou na zahradě zdobit, jak ho upevní. Učitelka motivovala děti otevřenými otázkami ke zdobení stromku tak, aby byl užitečný i pro ptáčky a dělal radost nejenom dětem. Pro rozhodnutí, jaké budou ozdoby na vánočním stromu, učitelka použila hromadný hlasovací systém. Děti rozhodly, že ozdobou budou lojové koule a ovoce, které budou děti nosit po dohodě s rodiči z domova. Aby strom stál, dali jsme ho do velké nádoby s vodou. Děti přemýšlely, co se s vodou stane, zda voda zmrzne a stromek led udrží. Toto téma je velmi zaujalo.

Reflexe:

Učitelka použila přímo na zahradě opět techniku hromadného hlasovacího systému – pokud je odpověď na danou otázku ANO, děti se postaví ke stromku, pokud NE, zůstanou stát na místě. Příklad otázek: *Co se stane s vodou přes noc? Zmrzne voda a stromek zůstane stát nebo nezmrzne a stromek spadne?* (To se zjistí až druhý den, ale děti zkusí hádat, jak to dopadne.)

Pokusy s vodou:

Impulsem k této činnosti byla předchozí práce se stromkem. Děti velmi zaujalo, co se stane s vodou přes noc. Chtěly přenést tuto činnost i do třídy, samy si naplnit nádoby vodou. Učitelka je motivovala otevřenými otázkami, aby zjistila, zda děti rozumí instrukcím. Děti si samy přinesly lavory a větší nádoby a plnily je vodou pomocí kelímků. Připravily si různé předměty a hračky, které pak používaly. Skupina dětí u stolku pracovala jako jeden tým. Děti do nádoby s vodou ponořily vybranou hračku. Musely se shodnout jen na jedné, rozhodnout, zda je do vody vhodná, zda se nezničí. Po ponoření hračky s pomocí učitelky odnesly nádobu na okno a nechaly ji tam přes noc.

Reflexe:

Při této činnosti děti aktivně spolupracovaly, navzájem si předávaly různé předměty a hodnotily zkušenosti s těmito předměty, zda jsou vhodné do vody či nikoliv, jak obezřetně postupovat, aby se nepolily. V rámci aktivního a prožitkového učení dokázaly využít různé možnosti spolupráce.

Zkoumání skupenství vody:

Ráno děti nádoby s vodou přenesly zpět na stoly. S teploměrem mají děti již předchozí zkušenosti. Děti na teploměru zjistily, že ukazuje asi 2-3°C nad nulou (dopoledne), v noci tedy byla teplota jen kolem 0°C. Pro děti byl led, ve který se voda z poloviny proměnila, neobvyklou pomůckou. Zkoušely, jak je silný, zda je průhledný, jaký je pocit držet ho v holých rukou, vnímaly krystaly ledu a jeho lámavost. Učitelka cílenými otázkami zjišťovala, zda děti pochopily význam vlivu teploty na měnící se skupenství.

Čistota vody po roztání ledu:

Děti si pak mezi sebou měnily postřehy svého tipování – kdo si myslel, že voda zmrzne/nezmrzne. Už uměly vysvětlit podstatu a vliv na skupenství vody. Na závěr si namočily čisté papíry do vody, nechaly je do druhého dne uschnout a poté zjišťovaly, zda byla voda čistá nebo ne. Pod mikroskopem viděly nečistoty dokonale.

Závěrečná reflexe:

Učitelka na závěr aktivity zpětnou vazbou s popisným jazykem s dětmi zhodnotila všechny činnosti. Vedla děti k sebehodnocení pocitů – děti hodnotily svoje pocity při manipulaci s vodou. Pomocí semaforu připínaly kolíčky se svou značkou na zelený kruh (ano, jsem spokojený se svou prací, vše se mi podařilo, nádoba se naplnila, nic jsem nevytlil, hračku jsme si společně vybrali), žlutý kruh (dařilo se, vše jsem zvládl s malinkými chybami, trochu jsem se polil, moc jsem neuměl vodu přelévat), červený (vůbec se mi to nešlo, nebavilo mě to).

Zkušenosti z realizace činnosti:

Tato činnost vznikla bez záměrného plánování na základě manipulace s vánočním stromkem na školní zahradě. Využila jsem zájmu dětí o přeměnu vody v jiné skupenství, a proto jsem zařadila následně aktivity s vodou a ledem, při kterých si děti prohloubily povědomí o rozmanitosti zimní přírody a pozorovaly změny venkovní teploty. Děti objevily tajemství dvou skupenství vody, jeho sílu udržet i strom v nádobě, a tím si prohloubily poznání o tajemství ledu a jeho změnách. Důležité bylo také rozvíjení dovedností při pokusech s vodou a ledem. Pokusy učí v dětech probouzet tvůrčí myšlení, pochopení přírodních zákonitostí, Děti uplatňují zákonitosti přírody do běžných denních činností, učí se jednotlivými kroky novým znalostem a dovednostem. Přínosem bylo probuzení v objevování zákonitostí přírody, důkazem byla změna skupenství vody

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Učitelka používala **respektující komunikaci, popisný jazyk** a poskytovala dětem **pozitivní zpětnou vazbu**, (posilovala **vnitřní motivaci** dítěte k dalšímu učení). Přistupovala k dětem individuálně, ptala se na jejich názor a používala otevřené otázky. Nechávala dětem prostor, aby samy reagovaly, popisovaly, co vidí, co si myslí, v čem se mýlily. Přínosem skupinové práce u stolku bylo i zapojení dětí, které se samy nerady vyjadřují, hry s ledem a vodou jim daly příležitost, zapomenuly na svou bojácnost nebo ostych. Dokázaly vyjádřit své pocity při **hromadném hlasovacím systému**. Tento systém používáme pravidelně v různých obměnách.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

CKP: Ústí nad Labem I, MŠ Kytička

Autor: Jaroslava Svobodová

Název činnosti:

Trůn pro zimní královnu

Věk dětí:

4-6 let

Časová dotace:

30 minut

Vzdělávací cíle:

- Rozvoj kooperativních dovedností (**Dítě a ten druhý**)
- Rozvoj tvořivosti, tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého vyjádření (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)

Očekávané výstupy:

- Spolupracovat s ostatními (**Dítě a ten druhý**)
- Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech i ve slovních výpovědích k nim (**Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**)

Pomůcky:

Termoizolační folie, židle, bílý a modrý papír, voskovky, fixy, pastelky a suché pastelky v odstínu studených barev, samolepky s vločkami, nůžky, lepidlo, válce a víčka k hodnocení.

Popis činnosti:

Motivační úvod: na začátku činnosti učitelka dětem přinesla do třídy předem připravenou židli obalenou do termoizolační folie a tím děti motivovala a aktivovala jejich fantazii a představivost. Společně s dětmi se dohodly, že vytvoří trůn pro zimní královnu. Děti se rozdělily do několika skupin a připomenuly si hlavní znaky a symboly zimy – rampouchy, vločky, sníh, led. Tyto symboly vytvářely z papíru, používaly lepidlo. Vytvořené symboly nalepily po celém obvodu židle. Na závěr si vyzkoušely, jak se na trůnu zimní královny sedí a popisovaly, jak se na něm cítí.

Závěrečná reflexe:

Závěrečné hodnocení proběhlo na koberci, pomocí tří válců a víček (v barvách zelené, žluté, červené). Tři stejné válce se lišily barevnými kruhy na spodní části. Děti vyjadřovaly svou spokojenost dané činnosti vhadzováním víček do válců. Zelené víčko (jsem moc spokojený, práci jsem zvládl sám bez

pomoci), žluté víčko (jsem spokojený, práci jsem zvládl s pomocí druhého), červené víčko (nejsem spokojený, nedařilo se mi). Tento způsob hodnocení učitelka začala využívat na konci loňského školního roku a není využíván každý den.

Zkušenosti z realizace činnosti:

S výsledkem aktivity byly děti nad míru spokojeny. V průběhu činnosti samy vymýšlely různé druhy vloček, rampouchů, kreslily sněhuláky. Jedna dívka přišla na nápad, že by královna měla mít korunku a hned vyrobila dvě, které umístila na vrchní část opěradla. Děti se snažily zaplnit co nejvíce místa na židli. Pro příští realizaci by bylo lepší nabídnout více materiálu k tvorbě, aby děti měly možnost rozvíjet svou fantazii a kreativitu. spokojená. Děti mezi sebou spolupracovaly, osvojily si dovednost zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Učitelka s dětmi provádí **sebehodnocení** pravidelně, různými způsoby. Díky tomu se děti učí vyjadřovat svůj názor na úroveň zvládnutí dané činnosti. Přínosem **sebehodnocení** je uvědomění si toho, co už umím a na co se ještě musím soustředit. Je důležité dát dětem prostor k tomu, aby mluvily nejen o své spokojenosti, ale nespokojenosti a vést je k přemýšlení, jak by mohly situaci napravit. Je třeba poukazovat především na to, co se dítěti povedlo a motivovat ho k další práci. Díky **sebehodnocení a konkrétní zpětné vazbě** se děti nebojí vybírat si aktivity, u kterých mají pochybnosti, že je úspěšně zvládnou.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora.

CKP: Ústí nad Labem II, MŠ Vojanova

Autor: Hedvika Martincová

Název činnosti:	Mám dvě oči na koukání
Věk dětí:	5-6 let
Časová dotace:	30 minut
Vzdělávací cíle:	<ul style="list-style-type: none"> • Vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení (Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace) • Rozvoj a kultivace pozornosti (Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace)
Očekávané výstupy:	<ul style="list-style-type: none"> • Zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité – nacházet podobu a rozdíl (Dítě a jeho psychika – Poznávací schopnosti a funkce, představitivost a fantazie, myšlenkové operace)

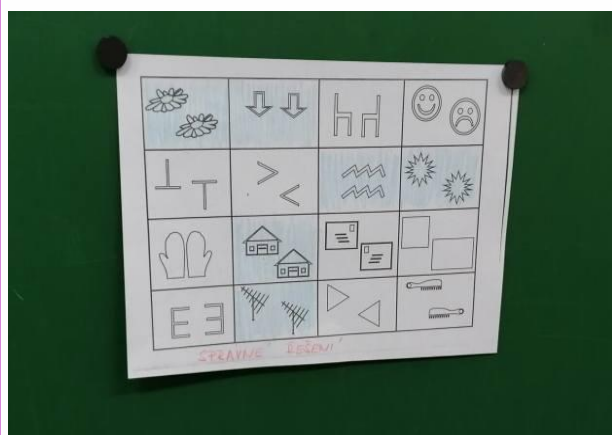
Pomůcky:

Pracovní list k rozvoji zrakového vnímání – viz příloha, pastelky, magnetická tabule, smějící se a mračící se emotikon, kniha „Mimi a Líza“.

Popis činnosti:

Na základě diagnostického šetření, které na podzim proběhlo u všech dětí, jsme se zaměřily na rozvoj zrakového vnímání u cílové skupiny dětí, která dle výsledků diagnostiky v této oblasti vyžaduje podporu. Jako motivaci k činnosti jsme zvolily připomenutí důležitosti zraku, přečetly jsme ukázkou z knihy „Mimi a Líza“, která pojednává o dvou kamarádkách, z nichž jedna je nevidomá. Děti si vyzkoušely pohyb se zavázanýma očima. Následně děti dostaly pracovní list („Šimonovy pracovní listy 2“) a jejich úkolem bylo vybarvit obrázky, na kterých jsou dvě zcela totožné věci (musí být i stejně otočeny). Dětem bylo vysvětleno, aby při vypracovávání „neopisovaly“, neboť nemohou vědět, zda kamarád sedící poblíž má úkol správně. Cílem činnosti byl rozvoj pozornosti a postřehu, rozvoj myšlení a procvičování zrakové diference.

Ukázka z knihy „Mimi & Líza“: „Ahoj, já jsem Mimi. Tatínek říká, že jsem jeho sluníčko. Ale já jsem sluníčko nikdy neviděla. Jen cítím, jak mě hřeje. Ani svoje hračky nevidím. Když je nedržím v rukou, jsou takové nijaké, jakoby průsvitné. Ale potom, když se jich dotknu prsty, ožijí. To však není zázrak. Víte, já jsem slepá. Svět vidím rukama a ušima, a trochu dokonce i nosem a jazykem.“

Reflexe:

Po dokončení úkolu děti dostaly k dispozici správně vyřešený pracovní list a samy si zkontrolovaly správnost – technika sebehodnocení dle předem stanovené škály. Kdo měl úkol zcela správně nebo v něm měl maximálně dvě chyby, mohl si k němu dát usmívající se emotikon. Kdo měl tři a více chyb, přiložil zamračený emotikon. S dětmi jsme si ukázali nejčastější chyby (zrcadlové otočení) a procvičili jsme si tento způsob rozdílnosti na dalších kartičkách. Hodnocení tedy proběhlo formou grafickou a ústní. Oproti diagnostickému testování a minulým pokusům došlo u dětí ke zlepšení.

Zkušenosti z realizace činnosti:

Vzhledem k aktuálnímu počtu dětí byly vhodné podmínky pro skupinovou práci. S ohledem na počet dětí byly děti rozmístěny tak, že se minimalizovala možnost opisování. Domníváme se tedy, že výsledky jsou vypovídající a skutečně odpovídají schopnostem jednotlivého dítěte. Pro zvolenou aktivitu v tomto formátu byl počet deseti dětí ve skupině shledán vyhovujícím.

Závěrečná reflexe:

Po skončení činnosti a sebehodnocení dětí následovalo společné zhodnocení formou pohybového vyjádření obtížnosti úkolu: „*Komu se zdál úkol obtížný, ať se postaví a komu se zdál snadný, ať si lehne na záda.*“ Děti, které stály se následně pokusily sdělit, který obrázek jim připadal těžký a proč. Bylo zjištěno, že dětem dělá obtíže diferenciací zrcadlově otočených obrázků, a proto se na tuto skutečnost zaměříme v následujícím období.

Komentář k hodnocení a sebehodnocení:

Pro příště bych pro povzbuzení a posílení sebedůvěry některých dětí zvolila třístupňovou škálu namísto dvoustupňové. Další možností je tzv. **vrstevnické** hodnocení, kdy si děti ve dvojici úkol vzájemně zkontrolují.

Zdroje:

Všechny použité fotografie jsou dílem autora

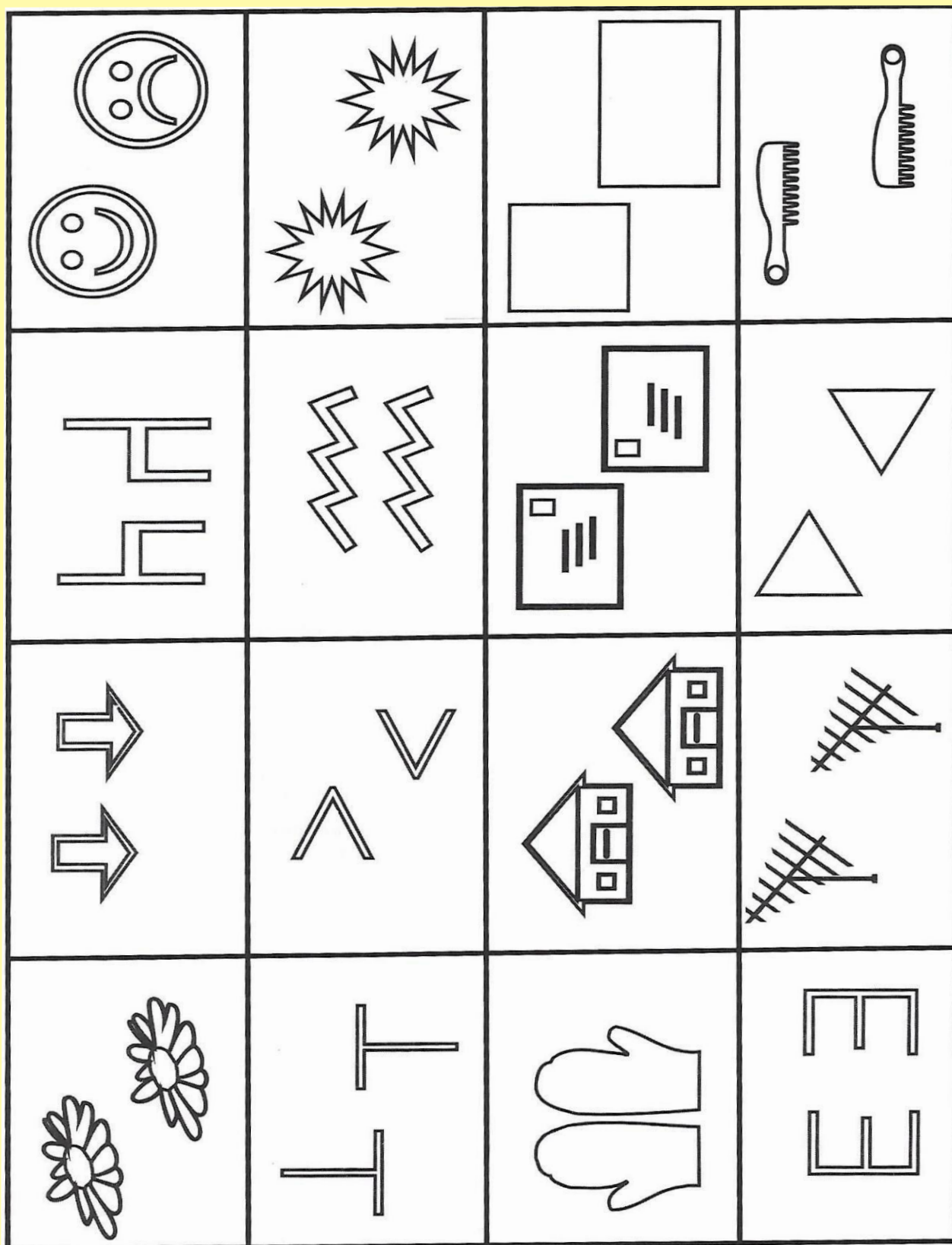
KEREKSOVÁ K., MOLÁKOVÁ K., SLAMELA, A. Mimi & Líza,. Praha: Czech edition © Slovart, 2017. 168 s. ISBN 978-80-7529-279-7.

MLČOCHOVÁ M. Šimonovy pracovní listy 2, Praha: Portál, 2015. 48 s. ISBN 978-80-2620-878-5.

CKP: Ústí nad Labem II, MŠ Větrná

Autor: Sabina Madunická, Ivana Votroubková

Příloha: Pracovní list

5. Zdroje a doporučená literatura

- KRATOCHVÍLOVÁ, J.: Systém hodnocení a sebehodnocení žáků. Brno: MSD, 2011. 153 s. ISBN 978-80-7392-169-9.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. Jak vést portfolio s dětmi v mateřské škole: [online]. 2014, [cit. 2021-15-04]. 27 s. Dostupné z: http://www.vys-edu.cz/assets/File.ashx?id_org=600139&id_dokumenty=5696
- KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ, J., SYSLOVÁ, Z.: Individualizace v mateřské škole. Praha: Portál, 2015. 184 s. ISBN 978-80-262-0812-9.
- NÁDVORNÍKOVÁ, H.: Možnosti využití formativního hodnocení v předškolním vzdělávání. Klima školy. Speciál pro mateřské školy 6/2018.
- NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D.: Respektovat a být respektován. Praha: PeopleComm, 2020. 367 s. ISBN 978-80-87917-71-8.
- PLAKÁT. Styly učení a strategie učení. DYS-centrum. Praha.
Dostupné z: <https://eshop.dyscentrum.org/dyscentrum/eshop/0/3/5/781-Styly-uceni-a-strategie-uceni>
- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ: [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 50 s. 2018, [cit. 2021-15-04]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>
- ROUŠAROVÁ, I.: Portfolio dítěte v mateřské škole – diagnostický nástroj rozvoje osobnosti dítěte. Bakalářská práce. Brno: Univerzita Masarykova, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky. 2013. 101 s. Vedoucí práce: Mgr. Jana Kratochvílová, Ph.D.
- SEDLÁČKOVÁ, H., SYSLOVÁ, Z., ŠTĚPÁNKOVÁ, L.: Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 152 s. ISBN 978-80-735-7884-8.
- SLAVÍKOVÁ, V., HAZUKOVÁ, H., SLAVÍK, J.: Výtvarné čarování Artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. Praha: Albra spol. s.r.o., 2010. 167 s. ISBN 978-80-7361-079-1.
- STARÝ, K., LAUFKOVÁ A KOL.: Formativní hodnocení ve výuce. Praha: Portál, 2016. 174 s. ISBN 978-80-262-1001-6.
- SYSLOVÁ, Z.: Profesní kompetence učitele mateřské školy. Praha: Grada, 2013. 158 s. ISBN 978-80-247-4309-7.
- SYSLOVÁ, Z., ŠTĚPÁNKOVÁ, L.: Třídní projekty v mateřské škole. Praha: Portál, 2019. 143 s. ISBN 978-80-262-1480-9.
- VÁGNEROVÁ, M.: Vývojová psychologie. Dětství a dospívání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VÁGNEROVÁ, M.: Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2017. 219 s. ISBN 978-807496-333-9.
- VIRTUÁLNÍ HOSPITACE ZAMĚŘENÁ NA ZAVÁDĚNÍ FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ DĚTÍ: [online] Metodický portál RVP.CZ, 09.10. 2019, [cit. 2021-15-04]. Dostupné z: <https://audiovideo.rvp.cz/video/4224/VIRTUALNI-HOSPITACE-ZAMERENA-NA-ZAVADENI-FORMATIVNIHO-HODNOCENI-DETI.html>
- WILIAM, D., LEAHYOVÁ, S.: Zavádění formativního hodnocení. Praha: Edulab, 2016. 243 s. ISBN 978-80-906082-5-2.

CKP: Ústí nad Labem II, MŠ Větrná

Autor: Sabina Madunická, Ivana Votroubková

NÁMĚTY PRO ZAVÁDĚNÍ FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Editor

Jana Smolková, Alena Kroupová

Odborný garant

Jana Smolková

Autorský tým projektu FOHO v MŠ

Na sborníku spolupracovaly učitelky a ředitelky zapojených mateřských škol

Sborník byl vytvořen v roce 2021 v rámci projektu Formativní hodnocení v mateřské škole (FOHO v MŠ), registrační číslo CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008128, který byl spolufinancován z Evropských strukturálních fondů a jehož realizaci zajišťoval (VSM, spol. s.r.o., se sídlem: Znojemská 5333/82a, Jihlava, 586 01). Sborník obsahuje základní údaje o zapojených mateřských školách, jejich výstupech a metodické zpracování různých činností, které byly realizované v průběhu projektu v zapojených mateřských školách s popsáním postupů hodnocení a sebehodnocení dětí v souvislosti s formativním hodnocením.

Další sdílení a úpravy materiálu jsou možné za podmínek licence CC BY-SA 4.0 Mezinárodní (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.cs>).

Projekt FOHO v MŠ svými vytvořenými výstupy podporuje pedagogy mateřských škol v jejich snaze zavádět a uplatňovat ve své práci formativní hodnocení.

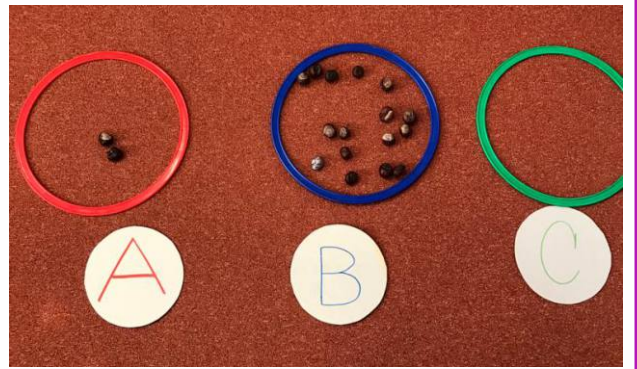
Jazyková redakce

Kateřina Vágnerová

Grafická úprava

Kateřina Vágnerová

FÖH
v mateřské škole